

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**TRABZON İLİNDE EN ÇOK SATILAN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ
DEĞERLER İLE TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN
İÇERDİĞİ DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ÖZCAN

**TRABZON
Temmuz, 2019**

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TRABZON İLİNDE EN ÇOK SATILAN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ
DEĞERLER İLE TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN
İÇERDİĞİ DEĞERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Hasan ÖZCAN

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

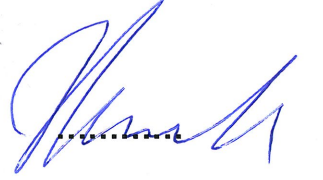
Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Bilal KIRIMLI

TRABZON
Temmuz, 2019

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 04 / 07 /2019

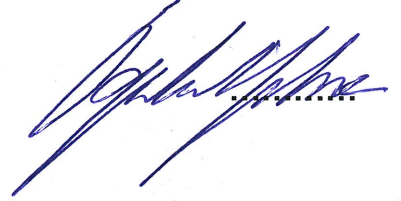
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bilâl KIRIMLI

Üye : Prof. Dr. Muhammet Muhsin KALKIŞIM

Üye : Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Bülent GÜVEN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Hasan ÖZCAN

04 / 07 / 2019

ÖN SÖZ

İnsanların hayatlarında eğitim çok önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim sayesinde bireylere istenilen davranışlar kazandırılır. Bu istedik davranışlar hem bireyin hem de toplumun daha güzel bir yaşam sürmesi için gereklidir. Eğitim ile birlikte bireylere toplumun sahip olduğu değerler de aktarılır. Değerlerin aktarımında en önemli derslerden birisi de hiç şüphesiz Türkçe dersleridir. Türkçe ders kitaplarındaki metinler, öğrencilere değerlerin kazandırılmasında kullanılabilecek önemli materyallerdendir. Ayrıca öğrencilerin, ders kitapları dışında okudukları genel kültür kitapları da onların değerler hazinesine katkı yapmaktadır. Bunun içindir ki devletin eğitim yoluyla öğrencilere zorunlu olarak kazandırmak istediği değerler ile bir zorunluluk olmadan satın alınan çocuk kitaplarındaki değerler hakkında elde edilen veriler önem arz etmektedir. Bu çalışmada Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim döneminde ilköğretim 5-8. sınıflardaki öğrencilere okutulan Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin içerdiği değerler ile Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında en çok satın alınan 6 çocuk kitabındaki değerler karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında ve konunun belirlenmesinde bana sürekli destek olan, lisans ve yüksek lisans eğitimimde bilgi ve tecrübelerinden sürekli istifade ettiğim saygıdeğer hocam Prof. Dr. Bilal KIRIMLI'ya sonsuz teşekkürlerimi iletiyor, bana yaptığı katkılardan dolayı kendisine her zaman minnettar olduğumu ifade etmek istiyorum.

Araştırmalarımın her aşamasında bilgi, görüş, tecrübe ve önerilerinden her daim faydalandığım, maddi ve manevi desteğinden her zaman istifade ettiğim çok değerli ağabeyim, Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZCAN'a da çok teşekkür ederim.

Temmuz, 2019
Hasan ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	3
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	4
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	4
1. 5. Tanımlar	4
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	6
2. 1. 1. Değer.....	6
2. 1. 2. Değerlerin Özellikleri.....	9
2. 1. 3. Değerlerin Kaynakları.....	10
2. 1. 4. Çeşitli Ülkelerde Kabul Görmüş Değerler.....	11
2. 1. 5. Değerlerin İşlevleri	12
2. 1. 5. 1. Değerlerin Toplumsal İşlevleri	13
2. 1. 5. 2. Değerlerin Eğitimsel İşlevleri	13
2. 1. 6. Değerler Eğitimi ve Önemi	14
2. 1. 7. Millî Eğitim Bakanlığının Değerler Eğitimi ile İlgili Çalışmaları	18
2. 1. 8. Çalışmaya Konu Olan Değerlerin Tanımları	20
2. 1. 9. Türkçe Eğitiminde Değerler.....	21
2. 1. 10. Değerler Eğitimi Açısından Türkçe Ders Kitapları ve Metinler	24
2. 1. 11. Türkçe Eğitiminde Edebi Metinlerin Yeri ve Önemi.....	27
2. 1. 12. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	28
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu	30

3. YÖNTEM	32
3. 1. Araştırma Modeli	32
3. 2. İncelenen Dokümanlar.....	32
3. 3. Verilerin Toplanması.....	34
3. 4. Verilerin Analizi.....	34
4. BULGULAR.....	35
4. 1. İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular	35
4. 2. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular	40
4. 3. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular	45
4. 4. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular	50
4. 5. İlköğretim 5-8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular.....	56
4. 6. Trabzon İlinde En Çok Satın Alınan Altı Çocuk Kitabındaki Değerler ile İlgili Bulgular	58
4. 7. Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerler ile Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Karşılaştırılması.....	60
4. 7. 1. Adil Olmak Değeri ile İlgili Bulgular.....	62
4. 7. 2. Aileye Önem Vermek Değeri ile İlgili Bulgular	62
4. 7. 3. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgular	62
4. 7. 4. Barış Değeri ile İlgili Bulgular	63
4. 7. 5. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular	63
4. 7. 6. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular	63
4. 7. 7. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular.....	64
4. 7. 8. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular	64
4. 7. 9. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular.....	64
4. 7. 10. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular	65
4. 7. 11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgular	65
4. 7. 12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular.....	65
4. 7. 13. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular.....	66
4. 7. 14. Sağlığa Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular.....	66
4. 7. 15. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular.....	66
4. 7. 16. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular	67

4. 7. 17. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular	67
4. 7. 18. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgular.....	67
4. 7. 19. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular	68
4. 7. 20. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular	68
5. TARTIŞMA	69
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	72
6. 1. Sonuçlar	72
6. 2. Öneriler	73
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	73
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	74
7. KAYNAKLAR	75
8. EKLER	81
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	87

ÖZET

Trabzon İlinde En Çok Satılan Çocuk Kitaplarındaki Değerler ile Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İçerdiği Değerlerin Karşılaştırılması

Bu çalışmada Trabzon ilinde en çok satılan 6 çocuk kitabındaki değerler ile ilköğretim 5-8. sınıflardaki Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metinlerinin içerdiği değerlerin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Karşılaştırılacak değerlerin tespitinde çalışmanın daha geniş kapsamlı olması için Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerler ölçü alınmıştır.

Yapılan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Çalışmada Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim döneminde okullarda okutulan ilköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitapları ve Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında en çok satılan 6 çocuk kitabı kullanılmıştır. Ders kitaplarındaki ve en çok satılan çocuk kitaplarındaki araştırılması amaçlanan değerler fişleme yöntemiyle tespit edilmiş, elde edilen verilerin sınıflandırılmasıyla sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçta, incelenen Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en fazla yer verilen değerlerin sırasıyla sevgi, duyarlılık, saygı, estetik, vatanseverlik, hoşgörü ve dayanışma şeklinde olduğu sonucuna varılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en az bulunan değerlerin ise barış, temizlik ve adil olma değerleri olduğu görülmüştür. Trabzon ilinde en çok satılan 6 çocuk kitabında en fazla bulunan değerler sırası ile sevgi, yardımseverlik, saygı, misafirperverlik, dayanışma, özgürlük, çalışkanlık ve sorumluluktur. İncelenen 6 çocuk kitabında en az yer verilen değerlerin ise sırası ile adil olmak, bağımsızlık ve barış değerleri olduğu tespit edilmiştir. İncelenen Türkçe ders kitapları ve en çok satılan çocuk kitaplarındaki değerlerin öncelik sırasının ve kullanım sıklığının farklı olduğu görülmüştür. Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarda yer verilen değerlerin okullarda zorunlu olarak okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer verilen değerlerden farklı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Türkçe Dersi, Çocuk Kitapları, Türkçe Ders Kitabı.

ABSTRACT

Comparison of Values In BestSeller Children's Books to Values In the Texts of Turkish Textbooks In Trabzon Province

This study aims to compare values in 6 bestseller children's books to values contained in 8th grade Turkish textbooks in Trabzon Province. The values to be compared are based upon values achievement anticipated within the Social Studies Education Program.

This study aims to compare the contained values six best-selling children's books in Trabzon province with contained values in texts fifth and eighth grades of primary education Turkish textbooks. In order to be more comprehensive in the determination of the values to be compared, the values intended to be gained to the students in the Social Studies Course Curriculum were based on.

In this study, descriptive method which has been one of the qualitative research methods was used. Research data were collected by document analysis method.

This study adopts a descriptive field research method. The sample of this study consists of 5th-8th grade Turkish textbooks taught in Trabzon in 2018-2019 education period and 6 bestseller children's books sold in 2018-2019 education period. Values to be analysed in both textbooks and children's books were specified using tag method, and results were obtained classifying the obtained data. The most frequent values in the texts of Turkish textbooks are concluded as love/affection, sensitivity, respect, aesthetics, patriotism, and solidarity. The least frequent values are concluded as pureness, honesty, and fairness. As for the most read children's books, the most frequent values occur as helpfulness, solidarity, sensitivity, sedulity, love/affection, and responsibility. The least frequent values occur as patriotism, care for health, independence, and scientificness. Values both in textbooks and children's books are seen to be in different order of priority, field of use, and amount. To conclude, values in books bought by children with their own will and consent are different than the values in their mandatory textbooks, taught at school.

Keywords: Value, Value Education, Turkish Class, Children's Books, Turkish Textbook.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler.....	36
2.	İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler.....	41
3.	İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler.....	46
4.	İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler.....	52
5.	İlköğretim 5-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin Sınıflara Göre Dağılımı	56
6.	Trabzon İlinde En Çok Satın Alınan 6 Çocuk Kitabındaki Değerler.....	58
7.	Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Değerlerin Frekans ve Yüzdeleri.....	60
8.	En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Frekans ve Yüzdeleri.....	60
9.	Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerler ile Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Yüzdeleri.....	61

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
DEM	: Değerler Eğitimi Merkezi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
METK	: Milli Eğitim Temel Kanunu
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

İnsan dünyaya geldiği andan itibaren eğitimle iç içedir. Kişilerde beklenen yönde davranışların değişimi olarak isimlendirilen eğitim, ailede başlayıp daha sonra okul ve çevrenin de eklenmesiyle devam etmektedir. Okulda verilen eğitim, belirli bir plan ve program dâhilindedir. Okulda kazandırılmak istenilen hedeflerin sistemli bir şekilde verilmesi; aile ve çevrede verilen eğitimden farklılık göstermektedir. Eğitim, toplumların geçmişten günümüze kadar bilgi ve kültürünü bireylerine aktardığı bir vasıta olmaktadır.

Toplumları oluşturan bireylerin eğitim aracılığı ile gelecek nesillere aktarmayı amaçladığı en önemli öncelikleri arasında hiç şüphesiz kendi değerleri gelmektedir. Bireylerin ortak kanaatleri ile meydana getirdiği değerler, bireylerin toplumla uyumunda önemli bir yapı taşıdır. Değerler, bireylerin yaşamının her anını etkileyen olgulardır.

Bireylerin hayatla olan bağlantısında toplumun kabul ettiği değerler çok önemlidir. Birey, bu değerler ile büyür ve gelişir. Aldığı eğitimle ve çevrenin etkisiyle birlikte zamanla kendi değer yargılarını oluşturur. Bu değerler öncelikle aile ve yakın çevresinde verilmeye başlanır. Daha sonra okul ile birlikte bu değerler, sistemli bir şekilde verilmeye devam edilir. Okul; aile ve çevreden farklı olarak kazandırılacak değerleri planlı bir şekilde vermeyi amaç edinmiştir. Okulda sistemli bir şekilde kazandırılmaya çalışılan değerlerle büyüyen çocukların toplum için faydalı birer birey olması amaçlanmaktadır.

Okullarda verilmek istenen değerlerin tüm öğrencilere, belirli kurallara uygun olarak kazandırılması amaçlanmıştır. Bunun için en önemli kaynaklar hiç şüphesiz dersler ve derslerde kullanılan ders kitaplarıdır. Bu yüzden Türkçe ders kitapları bu amaç için en uygun materyallerden birisidir. Türkçe ders kitapları içerdiği metin zenginliği açısından değerlerin kazandırılmasında en önemli kaynaklardandır. Bu kitaplardaki okuma, dinleme metinleri ve diğer etkinlikler değerlerin öğrencilere en iyi şekilde aktarımı için çok önem arz etmektedir. Kitaplarda kullanılan metinlerin değerler eğitimi açısından hem zenginleştirilmiş olan içeriklere sahip olması hem de öğrencilerin yaşamını toplumun onlardan beklentisi içerisindeki kurallara uygun olarak şekillendirmesi gerekmektedir.

Değerler, toplumların geleceği için çok önem taşımaktadırlar. Huzurlu, sağlıklı güvenli bir toplumun oluşması için değerlerin aile, okul ve çevrede yani insan hayatının her anında olması gerekir. Bütün bireylerinin milli ve evrensel değerlerle donanmış olduğu bir toplumda herhangi bir olumsuzluktan söz edilemeyeceği bilinmektedir. Çünkü böyle bir toplumda sevgi, saygı, barış, yardımlaşma, hoşgörü, çalışkanlık, vatanseverlik gibi bütün insanların ortak paydaları olan değerler vardır. Bu değerlerin bireylere, sistemli bir şekilde eğitim ve öğretim programlarıyla kazandırılması amaçlanmaktadır.

Değerler eğitimi sayesinde milletler, oluşturdukları toplumların geleceğini garanti altına almak ve her açıdan ahlaklı nesiller meydana getirmek için çaba harcamaktadır. Bu yüzden değerler eğitimi ile sağlıklı düşünebilen, hissedebilen ve hayatını buna göre yaşayan, bireylerin yetiştirilmesi amaçlanır. Toplumlar, değerler eğitiminde buna önem vermelidir (Bağcı, 2013). Değerler eğitiminin toplumların geleceği için ne kadar önemli olduğu günümüzde yaşanan sosyal, siyasal ve ahlaki sorunlarla ortaya çıkmaktadır.

Değer eğitimi, insana ait olan olanakları, insanı insan yapan ve insanı diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü olan bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun şekilde gerçekleştirebilecek duruma ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Aristoteles'in ifadesiyle, bireylere "insanın işini" yapabilecekleri durumlara ulaşmaları için yardımcı olmak, insana ait diğer tüm etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma ulaşmalarına yardımcı olmaktır; farklı bir ifadeyle ise kişilere doğru bilmeyi, doğru düşünmeyi, doğru değerlendirmeyi, doğru eylem içinde olmayı görebilmesine yardım etmektir (Kuçuradi, 1995'ten akt., Dilmaç ve Ulusoy, 2015, s. 7).

Bu açıdan bakıldığında değerler eğitimi, bütün toplumların yetiştirdiği bireyelerine kazandırmayı amaçladıkları niteliklerdendir. 18. Millî Eğitim Şûrası kararlarında da eğitimin her kademesinde değerler eğitiminin verilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim-öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (18. Millî Eğitim Şûrası, 2010, s. 12).

Alınan şûra kararlara göre; değerler eğitimindeki ana unsurlar hakkında bilgiler verilmiş, değerler eğitiminin bir bütün olarak ele alınması ve çalışmaların buna göre yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencilere değerler eğitiminin kazandırılacağı derslerin başında Türkçe derslerinin ön planda olduğu bilinmektedir. Çünkü okuyan, anlayan, sorgulayan, düşünen ve bunları hayatına yansıtan bireyelerin yetiştirilmesinin ana gaye edinildiği bu derste değerlerin öğrencilere aktarılması ve kalıcı hale getirilmesi de amaçlanmaktadır.

2005 ve önceki Türkçe Dersi Öğretim Programları (TDÖP) incelendiğinde, değerler eğitimi konusunda kazanımların örtük bir şekilde verildiği, ayrı bir başlık altında ve sistemli verilmediği görülmüştür (Şen, 2007; Durukan, 2008). 2017 yılında yenilenen TDÖP'de değerler eğitimine ayrı bir başlık olarak yer verilmiş ve öğrencilere kazandırılması amaçlanan 10 adet kök değer belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık

hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 3).

TDÖP'de bahsedilen niteliklerin bireylere kazandırılması için hem Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin hem de öğrencilerin okul dışında okuduğu kitapların içeriğinin değerler eğitimi açısından kaliteli olmasının önemi inkâr edilemez.

Türkçe ders kitabındaki metinler ile öğrencilere toplumun kabul ettiği değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu yüzden eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli ögesi olan ders kitapları değerlerin sezdirilmesinde ve öğrencilere kazandırılmasında çok önemlidir. Öğrenciler, bu sayede Türkçenin her türlü olanaklarından, en güzel kelime varlığı ile zenginleştirilerek meydana getirilen edebî eserler ile millî, manevi ve evrensel değerleri elde edeceklerdir. Kazandırılması amaçlanan değerlerin öğrencilere aktarımında en önemli görevi üstlenen öğretmenler, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden en iyi şekilde istifade etmektedir (Aytan, Kaygana ve Yapıcı, 2013, s. 3).

Değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlerin pratik hayatta, öğrencilere rol model olmasının gerektiği aşikardır. Hem öğretmenler hem ders kitapları hem de çocuk kitapları değerler eğitiminde birlikte görev yapmaktadırlar. Bu yüzden ders kitaplarının seçilmesinde, yazılmasında çok dikkatli ve seçici olunmalıdır. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ders kitapları dışındaki kültürel kitapların da seçimi çok önemlidir. Okul kitapları haricinde satın alınan ve okunan kitapların belli bir bölümünde çocukların istek ve zevkinin olduğu düşünülmektedir. Bu kitapların okulda kazandırılmak istenen değerleri ihtiva etmesi gerekmektedir. Bu kitaplar kazandırılmak istenen değerleri içermiyorsa bile en azından çocuklara değerler açısından ve manevi açıdan zarar verebilecek öğeler barındırmaması gerekmektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitapları ve çocukların bu kitaplardan edindikleri değerler önemli bir olgudur. Çünkü burada gönüllülük vardır, yaptırım ve baskı yoktur. İşte bu yüzden, Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplardaki değerler ve Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde zorunlu olarak verilen değerler arasında fark olup olmaması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarındaki değerler ile ilköğretim 5-8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde verilen değerlerin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çocukların satın alarak okudukları kitaplarda hangi değerlerin etkisinde kaldığı, bunun Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerdeki değerlerle farklı ve benzer yönlerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Yani çocuklara okulda devlet eliyle, sistemli bir şekilde ve öğretim programıyla verilmek istenen değerler ile kendi istek ve arzularıyla aldığı kitaplardaki değerlerin benzer ve farklı yönlerinin olup olmamasının karşılaştırılması önemlidir.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Değerlerin öğrencilere kazandırılmasında ders kitaplarının ve çocuk kitaplarının yeri çok önemlidir. Bu yüzden değerlerin kazandırılmasında hem ders kitaplarındaki metinlerin iyi seçilmesi hem de çocuğun kendi isteğiyle aldığı kitaplarda seçici olması gerekmektedir. Okullarda ders kitaplarındaki işlenen metinler, sınıf ortamında her açıdan ve kapsamlı bir şekilde değerlendirildiği için bu metinlerin seçiminde çok daha dikkatli olunmalıdır. Bu nedenle ders kitapları için seçilen metinler, değerler açısından zengin bir içeriğe sahip olmalıdırlar. Çocukların ders kitapları dışında okuduğu çocuk edebiyatı kitapları ve diğer kültür kitapları da içerdiği değerler açısından iyi seçilmelidir. Yapılan bu araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerlerin çocukların kendi istek ve arzularıyla aldıkları kitaplardaki değerlerle arasındaki benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Devletin eğitim yoluyla kazandırmak istediği değerler ile Trabzon'daki en çok satılan çocuk kitaplardaki değerlerin karşılaştırılması hem Türkçe ders kitaplarının metinleri hem de çocuk edebiyatı kitapları hakkında bilgi vermesi açısından faydalı olacaktır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Trabzon ili genelinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitapları ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Trabzon ili genelinde kitabevelerinin verilerine göre en fazla satın alınan 6 çocuk kitabı ile sınırlıdır.
3. Araştırmada ele alınıp tespit edilen değerler, çalışmanın daha geniş kapsamlı olması açısından 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması amaçlanan 20 değer ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Çalışma için seçilen Türkçe ders kitaplarının evreni en iyi şekilde temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Çalışma için seçilen kitapların Trabzon ili genelinde en çok satılan çocuk kitapları olduğu varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Değer: Herhangi bir şeyin önemini belirlemede kullanılan soyut ölçü, bir şeyin ifade ettiği karşılığı, kıymeti, yüksek ve yararlı nitelikler (Dilmaç ve Ulusoy, 2015).

Değerler: “Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, istenilen, inanılan, beğenilen, davranış şekilleridir. Bunlar toplumu meydana getiren fertlerin çoğunluğu tarafından benimsenir” (Özbay, 2010, s. 121).

Değerler Eğitimi: "Doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, bireylerin ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmesini sağlamak için bireylere gerekli beceri ve eğilimler aşılmasıdır" (Hökelekli ve Gündüz, 2007, s. 385).

Okuma Kitabı: “Okuma becerisini geliştirmek amacıyla hazırlanmış ve içinde okuyucuların okuması için değişik metinler bulunan kitap” (TDK, 2011, s. 1793).

Öğretim Programı: Programlarda belirtilen kazanımlara ulaşmak için ihtiyaç duyulan öğretmen, müfredat, yöntem-teknik, araç-gereç ve ölçme-değerlendirme gibi eğitimi sağlayan bütün unsurların bir arada olduğu bütüne verilen isimdir (Özbay, 2008).

Türkçe Dersi Öğretim Programı: MEB tarafından İlköğretim 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. ve 8. sınıflar için hazırlanmış içinde kazanımların gerçekleşmesi için öğretmen, konu, yöntem, teknik vb. unsurları barındıran ders öğretim programıdır.

Ders Kitabı: “Öğrenci düzeyinde yazılmış ya da toplanmış metinlerden oluşan ve programa göre anlama-anlatma yeteneğini geliştirmenin yanında yazın terimlerini, kompozisyon bilgilerini, dil bilgisi konularını tanıtan kitap” (Göğüş, 1996’dan akt., Duran, 2006, s. 8).

Çocuk Edebiyatı: “Çocukların dil gelişimlerine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır” (Turan ve Yılar, 2010, s. 32).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Çalışmanın bu bölümünde değer, değerlerin özellikleri, değerlerin kaynakları, değerler eğitimi, değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar ve değerler eğitiminin ortaya çıkış nedenleri hakkında etraflıca bilgi verilmiştir. 2005-2019 yılları arasındaki Türkçe Dersi Öğretim Programları incelenerek konu ile ilgili bölümlere atıf yapılmıştır. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programlarına; değerler eğitiminin yansımaları, Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve bu metinlerde bulunması gereken özellikler hakkında elde edilen bilgiler çalışmada kullanılmıştır. Çocuk kitapları ve özellikleri, çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe dersi ve değerler eğitimi ile olan ilişkisi konuları ilgili alanların literatür taraması ile ele alınmış ve incelenmiştir.

2. 1. 1. Değer

Değer sözcüğü, Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde şu şekilde ifade edilmektedir: “1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel. 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet. 4. Üstün yararlı nitelikleri olan kimse” (TDK, 2011, s. 607). Değerin, herhangi bir şeyin kıymetini ortaya çıkarmaya yarayan soyut bir ölçü olduğu anlaşılacaktır. Değer ve değerler eğitimi ile alakalı araştırmacıların birçoğunun hem birbirine benzer hem de birbirinden farklı tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Bunun nedeni soyut bir kavram olan değer tanımı da kişilerin bakış açısına ve değere yükledikleri anlamlara göre değişmesidir. Bu konu hakkında çalışmalar yapan birçok yazar, değer kavramına kendine göre yükledikleri anlamlara bağlı olarak farklı tanımlama yöntemlerine başvurmuştur.

Değerler, bir toplumu meydana getiren kişilere, nelerin kıymetli olduğunu, nelerin seçilmesi gerektiğini ve kısaca hayatın nasıl yaşanılması gerektiği hakkında bilgiler veren yapıdır (Akbaş, 2008). Değer, bir şeyin ya arzulanabilir ya da arzulanamaz olması hakkındaki kanıdır (Güngör, 1998). Değer, bir durumu daha iyi başka durumla değiştirmektir (Erdem, 2003). Sosyolojik yönden bakılacak olursa değerler, kısaca bireye ve gruba faydalı olan, beğenilen ve istenilen durumlar olarak ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle değer, olgunun kendisinden daha çok ona verilen ve atfedilen önemliliğidir (Şen, 2007).

Değer araştırmalarında bir milat belirlemek gerekirse, değer kavramının ne olduğuna yönelik tartışmaların 19. yüzyılın sonlarında başladığı söylenebilir. Değer; ünlü felsefecilerden Nietzsche, Le Senne, Scheler, Dupreel ve Polin gibi filozoflar tarafından

önemli görülmüş ve yaptıkları çalışmalarında bu konuya yer vermişlerdir (Özensel, 2003). “Sosyal bilimler alanında ilk kez Zhaniecki tarafından ifade edilen bu kavram, Latince “güçlü, kıymetli olmak” anlamlarına gelerek “valere” kökünden çoğaltılmıştır” (Bilgin, 1995’ten akt., Öztürk-Samur, 2011, s. 11). Günümüzde bu kelimenin kullanımı da “value” şeklindedir. “Value” kelimesinin ise “valere” güçlü olmak kökeninden geldiği bilinmektedir (Aydın, 2011).

Değer; sadece sosyal bilimler alanında değil matematik, fen ve eğitim gibi birçok bilim alanında da araştırma konusu olmaktadır. Değer kavramının farklı alanlara konu olması; onun birçok farklı tanımlamalara tabi tutulmasına sebep olmuştur. Bu alanda çalışmaları olan araştırmacılardan Aydın (2010) değeri; bir varlık, nesne veya faaliyete bireylerin kişisel ve toplumsal bakımdan verdiği önem veya üstünlük olarak tanımlama yolunu seçmiştir. Bir diğer araştırmacı olan Püsküllüoğlu (2012) ise değeri; toplumların, sınıfların ya da bireylerin nesne ve olaylara verdikleri öneme binaen yükledikleri anlamlar olarak tanımlamıştır. Halstead ve Taylor ise değeri şu şekilde ifade etmiştir: “Davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlar” (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169).

Günümüzde değerler psikolojisi hakkında birçok çalışma yapan Erol Güngör ise yaptığı çalışmalarda değeri farklı bir şekilde ifade etmiştir. Güngör (1993) değeri, herhangi bir şeyin bireyler tarafından arzu edilip edilemediği yönündeki inanca benzetmektedir. Bolay (2007) ise çalışmasında değeri insanlar tarafından arzu edilip ilgi ve ihtiyaç hissedilen şey olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan değer kavramı, “olanı değil olması gerekeni” anlamlandırmaya çalışmaktadır. Değer, bilim ve bilginin direkt konu alanına giren olmuş olanlardan farklıdır. Başka bir tanıma göre ise değer şu şekilde ifade edilmektedir: “Değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı ve derin inançtır” (Dökmen, 2004, s. 60).

Değerler, bireylerin kişilikleri ve benlikleri arasında da ilişkiler kurar. Bu ilişki sayesinde bireylerin hayata bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Değerler, kişilerin ilişkilerinde tercih etme eğilimleri olarak da düşünülmektedir. Burada değerler, iki durum karşısında bireyin herhangi birini seçme eğilimi olarak algılanmaktadır. “Değerler, bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaki ya da estetik yönden taşıdığına inanılan yüksek ya da yararlı nitelikler” (Schwartz ve Sagie, 2000’den akt., Baysal, 2013, s. 3).

Millî Eğitim Bakanlığı müfredatında ise değerlerin, bir toplumun kendi varlığı, birliği, yaşayış ve devamını sağlayıp gelecek nesillere aktarmak için sahip olduğu; bireylerinin çoğunluğu tarafından bireyde ve toplumda bulunmasının doğru ve elzem olduğu kabul edilen ortak fikir, gaye, ana ahlaki ilkeler veya inançlar şeklinde ifade edildiği anlaşılmaktadır (MEB, 2006). Birçok bilimin kaynağı ve uygulayıcısı olan insanın

değerlerle olan ilişkisi de çeşitlilik arz etmektedir. Yani değerlerin birçok bilim alanıyla ilişkisi vardır. Bu yüzden değerlere yüklenen anlamlar ve araştırmacıların yaptıkları değer tanımları da bilimden bilime, alandan alana değişiklik göstermektedir.

Yapılan bütün bu tanımlamalardan hareketle değerler şu şekilde de ifade edilebilir: Toplum tarafından benimsenen, toplumu oluşturan bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyen; davranışları iyi-kötü, istenen-istenmeyen, güzel-çirkin vb. şeklinde yönlendiren soyut bir ölçü ve davranış şekilleridir.

Sosyal hayatın bir gereği olarak bireylerin çevreleriyle uyumlu bir şekilde yaşaması için çevrenin değerlerine de uygun bir şekilde davranması gerekir. Bu açıdan bakıldığında değerlerin insanların hayatlarında onlara kılavuzluk yaptığı ortaya çıkmaktadır. Değerlerin insanların davranış, iş, eylem, gelenek ve göreneklerine de yansıdığı görülecektir. Yani bireyin hayatının her anında değerlerle içi içe olduğu anlaşılmaktadır.

Değerlere toplumsal vicdan olarak da bakılmaktadır. Yani değerler bir sosyal kontrol mekanizmasıdır ve toplumda ödül veya ceza gerektiren durumlar, yazılı olmayan kurallarla yani değerle belirlenmiştir. Toplumsal değerlerini kaybetmiş bir toplumun sosyal kontrol mekanizmasını kaybetmesi olağandır (Avcı, 2007).

Zekâ, insanoğlunu dünyada yaşayan diğer bütün canlılardan ayıran en temel unsurdur. Fakat insanın sahip olduğu bu önemli özellik ona geçmişten günümüze kadar bütünüyle mutlu bir yaşam sunamamıştır. Dünya savaşları, ölümler, işgaller, şiddet olayları, cinsel istismar, menfaat eylemleri ve aşırı tüketim her geçen gün medyada, haberlerde, gazetelerde ilk sıralarda yerini almaktadır. İnsanların zekasını yapıcı, verimli ve etkin bir şekilde kullanmasında da değerler devreye girmektedir.

İnsan topluluklarındaki değerler sosyal kontrol sistemlerinin temelini oluşturur. Değerler bireyler arasındaki ilişkileri düzenler ve insanların hayatında düzenleyici, yönlendirici bir işleve sahiptirler. İnsanların kişiliklerinde toplumsal değerler ne kadar nitelikli bir şekilde yer alıp bireylerin hayatında kendilerine yer edinmişlerse bireyin zekasının ortaya koyduğu ürünler de o nispette yapıcı ve verimli olacaktır.

İnsan topluluklarının, kültürlerinin varlığını sürdürmede ve yaşamını devam ettirmede değerler çok önemli bir işleve sahiptir. Toplum, maddi ve manevi açıdan insanları kuşatan geniş kapsamlı bir sistemler bütünüdür. Bu bütün insan, çevre ve eğitimden oluşmaktadır. Toplumu oluşturan temel yapı taşlarından biri de hiç şüphesiz değerlerdir. Değerler eğitimi ile toplumu oluşturan bireyler eğitilerek gelecek nesillere daha sağlıklı bireyler yetiştirilmiş olacaktır. Bu yüzden değerleri ve değerler eğitimi toplumların geleceğinden bağımsız bir şekilde düşünmek imkansızdır.

2. 1. 2. Değerlerin Özellikleri

Değerlerin hem bireysel hem toplumsal yaşamı etkilemesi beraberinde farklı özelliklere sahip olmasını sağlamıştır. Değerlerin özellikleri kişiden kişiye, toplumdan topluma, zamandan zamana hatta mekândan mekâna değişmektedir. Fakat değerlerin bu unsurlardan etkilenmeyen özellikleri de bulunmaktadır. Değerlerin özü değiştirilmeden onları yenilemek mümkündür (Tarhan, 2012). Eğer değerler sabit ve değişmez olsalardı kişisel ve sosyal hayatta bir değişim gerçekleşmezdi.

Değerleri diğer olgulardan ayıran en belirgin özellikleri toplum tarafından değerlerin paylaşılması ve buna bağlı olarak değerlerin nesnelere soyutlanması özellikleridir. Değerler bir ölçüdür, yapılan herhangi bir davranışın ya da meydana gelen bir durumun iyi veya kötü olduğunu ifade eder (Aydın, 2010). Değerler, insanların bütün davranışlarının temelini oluşturmaktadır (Gündüz, 2005). Değerlerle insanlar arasında çift yönlü bir ilişki vardır. Kişilere kazandırılması amaçlanan davranışlar eğitim vasıtasıyla ve değerlerin yardımıyla gerçekleştirilirler (Aydın, 2003). Değerler kişilerin doğuştan getirdiği bir şey değildir ve kendinden sonraki nesillere sosyal rol-model araçları ile aktarımı gerçekleştirilmektedir. Değerlerin; aileden, arkadaş ortamından ve okuldan taklit edilerek veya bazı bireyleri örnek alma yöntemi ile öğrenildiği düşünülmektedir. Kişilerin değerlere yüklediği anlamlara göre değerlerin öncelik, sonralığı ve önemi değişkenlik göstermektedir. Bazıları için öncelik verilen bir değer bir başkası için olmasa da olur anlamındadır. Bazıları için sevgi, saygı ve barış en önemli değerler iken; bir başkası için ise bu değerlerin öncelik sırasının sonlarda olduğu görülmektedir (Bulut, 2011).

Bunların dışında değerlerin özelliklerinden bazıları aşağıda verildiği şekilde sıralanmaktadır (Aydın ve Gürler, 2012; Fichter, 2011; MEB, 2005; Özlem, 2002; Silah, 2005):

1. Değerler, toplumlar veya bireyler tarafından kabul edilen ve toplumun bütün fertlerini birleştirmeyi amaçlayan unsurlardır.
2. Değerler, toplumun sosyal ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan ve kişilerin iyiliği adına olduğuna kanaat getirilen olgulardır.
3. Değerler; bireylerin bilinçleri, duyguları ve heyecanları ile alakalı yargılardır.
4. Değerler, bireyin davranışlarına her açıdan yön veren olgulardır.
5. Değerler, bireylerin arzu, ihtiyaç, beklenti ve amaçları ile ilgilidir. Değerler bireylerin herhangi bir şeye yüklediği niteliklerdir.
6. Değerler, kişilerin yaşama pratik yönelimlerinin bir ürünü olmaktadır.
7. Değerler, olan ile ilgilenmemektir, olması gereken ile ilgilenmektir.
8. Değerler, bireylerin hayata bakış açılarının farklı olması nedeniyle kişiler arasında her zaman münakaşa oluşturmaktadır.

9. Değerler, bireylerin hayatlarında kalıcıdır. Değerlerin bireylerin davranışları üstündeki etkileri uzun sürmektedir.
10. Değerler, bir inanç ve itikattir. Bireylerin bir şeye inanmasının doğal sonucudur.
11. Değerler, bireylerin seçenekler arasındaki tercihleri ile meydana gelmektedir.
12. Değerler, bireysel ve toplumsal açıdan tercih yapabilme yetisidir.
13. Değerler, toplumsal yaşamın düzenlenmesine yardım ederler.
14. Değerler, bireyin ve toplumun tarihi birikimlerinden ve köklü inançlarından oluşmaktadır.
15. Değerler, toplumun kültürünün geleceğe taşıyıcısıdır.
16. Değerler, hem öğrenilebilir hem de öğretilebilir olgulardır.

2. 1. 3. Değerlerin Kaynakları

Değerler, hayatın çoğunda insanı etkileyen ilkelerin en önemlilerinden biridir. Bu kadar önemli olan bu kavramın farklı kaynaklarının bulunması olası bir durumdur. Değerler, herhangi bir insanın kişisel yargısına bağlı değildir. Bireylerin değerlere sahip çıkmasının temel amacı; ortak huzur ve başarının korunması ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasıdır (Silah, 2005). Değerler kökünü insanın ruhundan, bedenini ise kültürden almaktadır. Bireyler hangi zamanda yaşarsa yaşasınlar kendilerini değerler dünyasında ortaya koyarlar (Hökelekli, 2011). Değerleri etkileyen unsurlardan biri de çevre ve kültürdür. Bu yüzden değerlerin kişisel ve yerel olduğu söylenebilmektedir.

Değerlerin temelini insanların ihtiyaçlarının oluşturduğu söylenebilir (Ülken, 2001). Toplumsal değerlerin kaynağı, toplumsal varlık ya da kişiye bağlı değildir. Kişilerin bu kaynakları kontrol altına alması mümkün değildir. Çünkü bu kaynaklar, kişinin kontrol edemeyeceği çoklukta ve farklılıktadırlar. Geleneksel toplumların birçoğunda kişinin sahip olduğu toplumsal saygınlık, ailesinden gelmektedir. Ancak, bu saygınlık durumu sadece aileyle de sınırlandırılmaz. Soy, şecere ve kahramanlık gibi unsurlar da kişiye bu saygınlığı kazandırabilir. Modern toplumlarda ise, eğitim, meslek, inanç ve idealler bu saygınlığı bireye kazandıran unsurların başında gelmektedir (Özensel, 2003). Aydın'a (2010) göre değerlerin "kişiyeye içsel", "toplumsal" ve "aşkın" olmak üzere üç kaynağı vardır. Değerler bu kaynaklardan beslenerek geleceğe uzanır. Değerler, bireyi kapsayan kültürden gelmektedir. Ancak toplumda, kültürden kaynaklanmayan ve bireye dışarıdan aktarılamayan içsel olan sosyal değer kaynakları da bulunmaktadır (Silah, 2005).

Değerlerin kaynakları konusunda farklı görüşler vardır. Genel olarak bu konuda iki düşünce daha baskındır. Bunlar; değerlerin evrenin doğal düzeninden kaynaklandığı ile değerlerin bir inanca dayandığı görüşüdür. Ancak, değerlerin ne kadarının insan kaynaklı ve ne kadarının da dini kaynaklı olduğunu tam olarak söylemek güçtür (Tarhan, 2012).

2. 1. 4. Çeşitli Ülkelerde Kabul Görmüş Değerler

Ülkeler de kendilerince önemli olan bazı değerleri belirleyerek okullarda ve hayatın her alanında bu değerleri bireylere kazandırmayı benimsemişlerdir. Bu değerler ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye bile değişiklik göstermektedir. Bazı ülkeler ve bu ülkelerin önem verdikleri değerler şu şekilde sıralanabilir:

Avustralya'da öğrencilere kazandırılması için başlıca değerler belirlenmiştir. Belirlenen bu değerler: İlgı ve şefkat, mükemmeliyetçilik, adil olmak, özgürlük, doğruluk ve güvenilirlik, dürüstlük, saygı, sorumluluk, anlayış, hoşgörü ve katılımdır.

Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Öğretim Programı'nda 10 tane kök değer belirlenmiş olup bunlar sevgi, saygı, adalet, sabır, dürüstlük, dostluk, öz denetim, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleridir (MEB, 2019).

Yeni Zelenda'da; doğru olmak, itaat etmek, empati yapmak, başkalarını düşünmek, dürüst olmak, başkalarına saygı duymak, sorumlu olmak, iyi kalpli olmak, merhametli olmak ve görevini en iyi şekilde yapmak önem verilen değerlerdendir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise adil olmak, özgürlüğe önem vermek, şeffaflık, doğru olmak, hukukun üstünlüğüne inanmak, insan onurunu korumak, sadakat duygusuna sahip olmak, dürüstlüğü şiar edinmek, insan haklarına saygı duymak, eşitliğe inanmak, sorumluluk sahibi olmak, farklılıklara saygı duymak, otoriteye saygılı olmak değerleri ön plana çıkmaktadır.

Değerlerin önem sıralaması ülkeden ülkeye, yöreden yöreye hatta düşünürden düşünüre de değişiklik gösterebilmektedir. Bazı araştırmacılar yaptıkları çalışma ve bulgulara bağlı olarak değer sıralamalarında kendilerine göre bir yöntem uygulamışlardır. Örneğin yapılan araştırmalarda, ABD'de yapılmış olan "yaşayan değerler" adındaki eğitim programına temas edilerek; sevgi, barış, saygı, mutluluk, sorumluluk, hoşgörü, iş birliği, dürüstlük, alçakgönüllülük ve sadelik değerlerine atıfta bulunulmuştur. Bu değerlerin Amerika halkı için önemli olduğu bilgisini paylaşmıştır.

Alpöge (2011) ise yaptığı araştırmasında, değerleri şu şekilde sıralamıştır: bireylerin doğru seçimler yapabilmesi, dürüst olabilmesi, sevgi duyması, saygı göstermesi, cesaretliliği olması, iyilik yapmayı önemsemesi, sorumluluk sahibi olması, adalete önem vermesi, arkadaşlık ve barıştan yana olmak olarak sıralamıştır. Yani değerlere ve değer sınıflamasına araştırmacıların verdikleri önem de farklılık arz etmektedir. Birisi için çok kıymet ifade eden bir değer bir başka birey için ise önem sıralamasında en sonlarda olabilmektedir. Her araştırmacının ve düşünürün değer sıralaması kendi değer yargıları ve hayata bakış açısına göre değişkenlik arz edecektir.

Balat-Uyanık ve Dağal-Balaban (2009) ise yaptıkları araştırmaların sonucunda değerleri şu şekilde sıralamışlardır: Saygılı olmak, sorumluluk sahibi olmak, mutluluk, iş birliği yapmak, sabır ve dürüst olmaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın okullarda kazandırılmasını istediği 10 tane kök değer vardır. Belirlenen bu kök değerler şu şekildedir: adalet, sevgi, sabır, dürüstlük, dostluk, öz denetim, saygı, vatanseverlik, sorumluluk ve yardımseverlik değerleridir. Bu 10 tane kök değerle alakalı olarak paylaşmak, anlayışlı olmak, yardımlaşmak, güvenilir olmak, vefalı olmak, iş birliği yapmak, özgüvenli olmak, azimli olmak, nezaketli olmak, alçakgönüllü olmak, fedakâr olmak, aile birliğine önem vermek, vefalı olmak, merhametli olmak ve cömert olmak değerlerini de sıralamaya eklememiz gerekir (MEB, 2018). Buradaki kök değerler dışındaki değerler de kök değerleri destekleyen ve birbirlerini tamamlayan değerler şeklinde ele alınmaktadır.

2. 1. 5. Değerlerin İşlevleri

Değerler, toplumdaki bütün kişilerin birlikte yaşamasına olanak sağlayan bir bağıdır. Değerler; varlık, fikir ve düşüncelerin yararlı-zararlı, iyi-kötü, önemli-önemsiz gibi sınıflandırılmasına yardımcı olur. Değerler, her toplumda bulunan ve o toplumun ideal düşünme yollarını gösteren yollardır. Değerler toplumun içinde olan bireylere yön ve amaç kazandıran, bireylerin kendi davranışlarını değerlendirmelerine yarayan, bireyin kendine ve topluma karşı sorumluluklarını belirten, ahlaki gelişmeyi sağlayan araçlardır. Mustafa Gündüz, Ahlak Sosyolojisi adlı eserinde yer aldığı üzere değerlerin işlevlerini şu özet cümlelerle ifade etmiştir: Değerler hayatın doğal yapısı gereği çok çeşitli olmaktadır çünkü bu yaşantılarımızın farklı olması ve insan oluşumuzun temel alanları ile ilgilidirler. Bunu kendi zihnimizdeki evren fikri ve bunun içerisindeki yerimiz ortaya koyar. Algıladığımız güzellik, çirkinlik algısı ve bunu estetik olarak değerlendirdiğimiz de değerlerin işlevlerindedir. Değerler, bireylerin gerçekleri arayışlarını da içeren entelektüel standartlarımız ve hepsinin üstünde diğer bireylerle bizi buluşturan ortak sosyal bağlarımız olarak ifade edilmektedir (Gündüz, 2005).

Okumuş'a (2010) göre, değerlerin bireysel düzeydeki işlevleriyle ilgili şunlar dile getirilir: Üreten ve geliştiren bir varlık olan insanın, değerlerin işlevleriyle alakalı olarak; değerlerin insanların hayatlarına uygulanmasıyla ilgilidir. İnsanın meydana getirdiği fiiller değerleri hissedip ona göre hareket etmesi ile ilgili olmasıyla alakalıdır. Eylem ve sözlerin doğru-yanlış, güzel-çirkin, iyi-kötü, önemli-önemsiz gibi kriterlerle değerlendirilebilmesi doğrudan doğruya değer ve bireylerin değer anlayışı ile birlikte değerlendirileceği göz ardı edilmemelidir. Varlıkların içinde yalnız insana ait olan değerler insanların eylemlerini de kontrol altına almaktadır. Değerlerin insanların hayatlarının bütününe hâkim olan

unsurların toplamı olduğu düşünölmektedir. Bu yüzden değerler insanların hayatlarında nasıl davranacağından tutun da nerede nasıl tepki vereceklerine kadar hayatlarının her anını kuşatıcı olmuşlardır. Kısacası değerler insanların hayatlarında tam anlamıyla kuşatıcı bir unsur olmuştur (Okumuş, 2010).

2. 1. 5. 1. Değerlerin Toplumsal İşlevleri

Değerlerin toplumlar içinde zaman zaman bazı sosyal ve toplumsal olaylara neden olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında ortaya çıkan bu sosyal sonuçların değerlerin görevlerini ifade ettiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu görevler şu şekildedir:

1. Değerler, birey ve grupların sosyal değerlerinin irdelenmesinde kullanılmaktadır. Bu açıdan değerler toplumda tabakalaşma olmasına olanak sağlar.
2. Değerler kişilerin hayata bakış açısını belirler. Bireyler bu bakış açısı sayesinde hayatta bazı şeyleri ister, faydalı ve önemli olarak gördüğü maddi-kültürel nesnelere üzerine odaklaşırlar.
3. Değerler, toplumda olması gereken düşünce ve kavrama yollarını işaret ederek bireylere yol gösterir. Değerler, sosyal olarak toplumda kabul edilebilecek davranışların neler olduğunu işaret eder.
4. Kişilerin sosyal rollerinin seçilmesinde ve gerçekleştirilmesinde değerler yol gösterici olurlar. Bu sosyal rollere ilgi duyulmasını sağlar ve bunun için bireylere cesaret verirler.
5. Değerler, toplumda sosyal kontrol unsuru olup toplumu baskı altına alan araç olmaktadır.
6. Değerler, bireyler arasında dayanışma araçları olarak da görev alırlar (Fichter, 2011).

2. 1. 5. 2. Değerlerin Eğitimsel İşlevleri

Kişilerin davranışlarına ve seçimlerine yön veren değerler kişilerin bu davranışlarını yargılamak için de ölçüler koyar. Değerler eğitim ve öğretimde bireylere birçok açıdan faydalı olmaktadır. Bireylere eğitim yoluyla verilmek istenen değerler, değerlerin eğitimsel işlevlerindedir. Tezcan'a göre eğitim-öğretim bağlamından hareketle değerlerin işlevleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Değerler, bireylerin gayelerini belirleyip yönlerinin tayininde rol oynarlar.
2. Değerler, kişisel ve toplumsal fiillerin ana gayesini ve hangi yönde olacağı hakkında bilgi verirler.

3. Değerler, bireylerin yaptıkları davranışlarını yargılamalarına yardımcı olurlar.
4. Değerler, kişilerin başkalarından ne beklediğini ve toplumun kendilerinden ne tür davranışlar beklenildiği hakkında bilgiler verirler.
5. Değerler, kişilerin doğruyu ve yanlış, iyiyi ve kötüyü, haklı olan ile haksızı, hoş olanla olmayanı, ahlaklı olanla olmayanı ayırmalarına yardımcı olmaktadır (Tezcan, 1987).

2. 1. 6. Değerler Eğitimi ve Önemi

Değerler eğitiminin ilk olarak Simon, Kohlberg, Rokeach, How, gibi isimler tarafından 1920'li tarihlerde Amerika Birleşik Devletleri'nde karakter eğitimi isimli çalışmalarla başladığı görülmektedir. Toplumlarda meydana gelen sorunlar ve bu sorunlara çözüm bulma arayışları değerler eğitiminde birçok farklı yolların oluşmasına sebep olmuştur. Toplumda ortaya çıkan sorunların çözümü için eğitimciler ve uzmanlar arayışlara girmişlerdir. Oluşan sorunların çözümü için eğitimle birlikte değerlerin de ön plana çıktığı görülmektedir. Artık eğitim ile birlikte değerlerin de bireylere kazandırılması amaçlanmıştır. Böylece değerler eğitimine verilen önem de giderek artmıştır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değerler eğitimi, 1900'lü yıllardan beri karakter eğitimi ismiyle dünyanın birçok ülkesinde eğitim programlarında bulunmaktadır. Değerler eğitimlerine gerek duyulmasının sebepleri vardır. 1990'lı yıllarda Doğu Avrupa'nın dağılmasının sonucunda farklı milletlerden meydana gelen insanlar çok uluslu devletlerini korumak amacıyla değerler etrafında birleşmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bunu da eğitim vasıtasıyla bireylere ve toplumlarına kazandırmayı amaçlamışlardır. Diğer devletlerde ise değerler eğitimi sürecinin başlamasında iletişimin toplumlar arasında giderek yaygınlaşması etkili olmuştur. Günümüzde olumlu veya olumsuz birçok olay iletişim kanalları ile dünyanın her tarafına çok hızlı bir şekilde ulaşmaktadır. Olayların hızlı bir şekilde yayılması da toplumları etkilemektedir. Etkileşimin engellenmesi veya azaltılması günümüz dünyasında mümkün olmamaktadır. Her alanda olduğu gibi değerler eğitimi alanında da toplumlar arasında etkileşim olmaktadır. Devletler bu etkileşimleri eğitim yoluyla olumlu konulara ve alanlara getirmeye çalışmaktadırlar.

Herhangi bir nesneye ya da duruma kişisel ve toplumsal açıdan verilen üstünlük olarak da tanımlayabileceğimiz değer, bireyin kişiliğini, bakış açısını ve davranışlarını da değiştirmektedir. Bu yüzden bireylerin değerleri öğrenmesi, hayatına yansıtması ve bunun sonucunda da davranışlarına dönüşmesi gerekmektedir. Bireylerin hayatları boyunca devam eden bu değerlerin kazanılma ve kazandırılma süreçleri değerler eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Yaman, 2016).

Değerler eğitimi; bireylerin sahip oldukları imkanlarını ve özelliklerini amaçlarına uygun bir şekilde meydana getirebilecek yönelimlere ulaşmalarına yardım ederek katkı sağlamaktır (Dilmaç ve Ulusoy, 2015). Sağlanan bu katkı ile bireylerin yaptığı davranış ve eğilimler değerler eğitimi ile birbirine yaklaştırılarak toplumsal ve sosyal unsurların sağlam ve devamlı bir şekilde gelecek nesillere aktarımı amaçlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; değerler eğitimi bireylerin ömürleri boyunca değer elde etme ve elde ettiği değerleri diğer insanlarla artırarak paylaşma sürecidir. Değerler eğitiminde bir başka nokta ise; bireyin kültürünü eğitime yansıtmak istemesi gerekliliğidir. Milletler sahip oldukları kültürlerini eğitim aracılığıyla gelecek nesillere ulaştırmayı amaçlamaktadır. Gelecek nesillere eğitimle aktarılan değerler toplumsal şahsiyeti ve kültürel yozlaşmayı engeller. Teknolojik gelişmelerin karşısında kalan değerler eğitimi kendisini yenilemeye ve değiştirmeye mecbur hissetmiştir. Günümüzde özellikle bilim alanındaki gelişmeler ile birlikte ters orantılı olarak insanların birbirleriyle olan iletişimleri azalmaya başlamıştır hatta giderek yok olma noktasına doğru gitmektedir. Bunun zamanla toplumlarda; öncesinde bir değer bunalımına, sonrasında ise bir değer yozlaşmasına neden olacağı öngörülmektedir. Bireyler arasında giderek azalan iletişim, değerler eğitimi sayesinde okullarda derslerin içeriğindeki etkinliklerle verilerek çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü günümüzde kişiler adeta sıradan hale gelip değer üretmez duruma düşmüşlerdir. Bu da yaşamda değer yoksunluğu oluşturarak yaşamın kalitesinin düşmesine neden olmaktadır (Dilmaç ve Ulusoy, 2015).

Değerler eğitiminin amaçlarından bir tanesi de toplumsal düzenin korunmasına ve devamına katkı sağlamaktır. Değerler ve bir diğer kural koyucu olan yasalar toplumda insanları bir arada tutarak toplumsal düzenin devamına yardımcı olurlar. Yasalar toplumsal düzenin devamı için yeterli gelmemektedir. Burada değerlerin, gelenek ve göreneklerin de yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde bireylerin ve toplumun değerlere bağlı olması hayatın huzuru için gereklidir. Toplumsal barışın, huzurun, hoşgörünün ve empatinin sağlanmasında yasaların yanında değerlerin de birleştirici gücüne ihtiyaç vardır. Bunun sağlanması da bireylere ve topluma nitelikli bir değerler eğitimi verilmesine bağlıdır (Aydın ve Gürler, 2012). Değerler eğitiminin okullarda eğitim ve öğretim döneminde nitelikli ve bilimsel bir şekilde verilmesi hem bireyin hem de toplumun geleceği ve huzuru için çok önemlidir.

Değerler eğitiminin amaçları belli başlıdır: İnsanların daha karakterli bir hayat sürerek hayatlarından memnun kalması birinci amacını oluştururken; ikinci amacını toplumun iyiliğine birçok açıdan katkı sağlamak oluşturmaktır. Değerler eğitimi, bireylerin değerlere katkı sağlayarak geliştirmelerinin yanı sıra onların hayatlarını memnun bir şekilde sürdürmelerine de yardımcı olmaktadır.

İnsan, dünyaya değerleri donanmış olarak gelmez. Bu açıdan değerler, insanların öğretebildiği ve öğrenebildiği olgular olarak anlaşılmaktadır. Toplumların değerlere bakış açısı ve değerlere yükledikleri anlamlar farklılık arz etmektedir. Bu da değerlerin insanların sonradan öğrenmesi ile meydana geldiğini göstermektedir. Bireylerin ne zaman nasıl davranması gerektiği okul ya da çevrede eğitimciler, akranlar veya tecrübeli kişiler tarafından öğretilir. Bu açıdan değerlerin eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim ile gelecek nesillere kazandırılmak istenen milli ve manevi değerler bir öğrenme alanı oluşturur. Burada bireyler değerlerin öğrenilmesinde yeri geldiğinde öğretici olabilirken; yeri geldiğinde de öğrenici olabilmektedir. Bireylerin oluşturduğu toplumu bir okul gibi düşünürsek toplumun her bireyini de bu okulun hem öğretmeni hem de öğrencisi olarak kabul etmemiz gerekir (Aydın, 2010).

İnsanın kendisine ait olan birçok yeteneğini doğumla beraber dünyaya getirdiği bilinmektedir. Bu yeteneklerin ise ona gelişim sürecinde kazandırılan eğitim ve beraberinde gelen öğretim ile ortaya çıktığı belirtilmektedir. Yaşadığı toplumla uyumlu olan her birey hem kendisi ilerler hem de toplumun ilerlemesinde çok önemli bir rol alır. İnsanı anlamak için onu yaşam süresince bu kadar çok etkileyen eğitim kavramını iyi açıklamak gerekir. Eğitim kelimesinin Türk Dil Kurumunun sözlüğünde şu şekilde tanımlandığı görülmektedir: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” (TDK, 2011, s. 761).

Eğitim kavramının araştırmacılar tarafından yapılan diğer tanımlarına bakılacak olursa: bireylerin yaşantılarında istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olduğu ifade edilmektedir (Ertürk, 1997). Belirli amaçları gerçekleştirmek için insanların davranışlarında gelişmeleri sağlamaya olanak veren planlı yetiler dizgesi şeklinde de anlamlandırılabilir (Oğuzkan, 1993). Eğitimin bireylerin hayatlarında olumlu yönde davranış değişikliği yapması onun özelliklerindedir. Burada eğitim; kültürün aktarımında rol oynar, bilgiyi merkeze alıp disiplinli bir şekilde aktarır. Bilişsel alanla sınırlı olan bu geleneksel eğitim, ezberci olup yarıştırarak davranış değişikliği yapmaya çalışır (Yılmaz ve Memduhoğlu, 2015).

İnsanın yaşamında olumlu yönde davranış değişikliği olarak tanımlayabileceğimiz eğitime günümüzde verilen önem de artmaktadır. Özellikle modernleşmeden sonra hayatın birçok alanında değişiklikler olmuştur. Meydana gelen bu değişiklikler bazen yozlaşmalar şeklinde devam etmektedir. Toplumsal hayatın devam etmesi ve bireyin bu toplum içinde sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ortak değerlerin var olmasına ve bu değerlerin etkinliğine bağlıdır. Günümüzde her geçen gün toplumsal sorunlar ve şiddet olayları giderek daha da artmaktadır. Artan bu şiddet olaylarına çocuklar, iletişim organları ve

medya sayesinde maruz kalmaktadırlar. Değerler eğitimi bu şiddet olaylarına maruz kalan çocukları ve gençleri korumak için kullanabileceğimiz en önemli araçlardandır. Bu olumsuz gelişmeler karşısında kalan bütün insanlar bu durumdan derinden etkilenmektedir. Bu olumsuz etkiler hem aileleri hem de toplumları tehdit edecek duruma gelmiştir. İnsanlar eğitimsiz kaldıkça, değerlerinden mahrum oldukça; kişiliğinden ve insanlığından da uzaklaşmaya başlaması kaçınılmazdır. Bu istenmeyen durumu düzeltip olumlu hale çevirmek için neredeyse tüm dünya bir arayış içine girmiştir. Bu arayış insanları değerler eğitimine yönlendirmiştir. Bunun sonucunda da okullardaki eğitimin her basamağında uygulanması amacıyla “değerler eğitimi” şeklinde isimlendirilen yeni bir eğitim alanı ortaya çıkmıştır (Yaman, 2016). Bu açıdan bakıldığında günümüz dünyasında çok hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Toplumun değerleriyle bütünleşmiş eğitim programlarına her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Eğitim programları ile o toplum bireylerinin kişilikleri, dünya görüşleri ve değerleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Her toplumun eğitim sistemi de kendi milli ve manevi değerlerine göre şekillenmektedir.

Günümüzde, ülkemizde eğitim-öğretime verilen değer artmaktadır. Bununla birlikte yenilenen öğretim programlarının sorgulanması ve geliştirilmesi de hızlanmaktadır. Bu öğretim programlarında okul derslerinin yanında milli ve evrensel değerlerin kazandırılması da hedeflenmektedir. Yenilenen öğretim programlarında bu amacı gerçekleştirmek için değerlere de değinilmiştir. Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da diğer programlarda yapıldığı gibi değerler eğitimine yer verilmiş ve bu amacı gerçekleştirmek için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Okullar, eğitim-öğretimin verildiği yerler olmasının yanında aynı zamanda da çevresinden etkilenmektedirler. Bu yüzden okullarda çalışan kişilere çok büyük görevler düşmektedir. Buradaki eğitici ve öğreticiler teorik bilgilerle beraber soyut ve manevi alanlarda da öğrencilere yardımcı olmaktadır. Okullar toplumun değerlerini öğrencilere kazandırarak onları hayata hazırlamaktadırlar. Değerleri okulda ve çevrede kazandırmış toplumlar her açıdan diğer toplumlardan öndedirler. Türk Milli Eğitim Temel Kanununa (METK) ve derslerin öğretim programlarının hedefleri incelendiğinde Türk Milli Eğitiminin amaçları sıralanırken bireylerin manevi ve ahlaki değerleri benimsemesinden; zihin, beden ve duygular bakımından dengeli olmaktan ve kişiliği gelişmiş olan bireyler yetiştirilmesinden bahsedilmektedir (Ekşi, 2003).

Türk Milli Eğitimi Temel Kanunu ve Öğretim Programlarında değerler eğitimi önceden beri süregelen bir süreçtir. METK'de, ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğrenim kurumları yönetmeliklerinde, derslerin öğretim programlarında ve bununla ilgili tüm alanlarda değerler eğitimi konusunun ön plana alındığı görülmektedir. Bahsedilen kanun, yönetmelik ve öğretim programlarında ana gayenin Türk insanını eğitim ve öğretim

yardımla milli, manevi ve evrensel değerlerle donatarak bu değerleri özümseyen ve hayatında uygulayan; her açıdan çağdaş bir toplum oluşturmak olduğu anlaşılacaktır. Bu amacı gerçekleştirme hedefi Atatürk'ün ülkemizi muasır medeniyetler seviyesine çıkarmakla ilgili sözü ile ilgilidir. METK'nin genel amaçlar isimli bölümünde Türk milletini oluşturan tüm bireylerin ideal Türk vatandaşı olarak yetiştirilmesi için yapılması gerekenler kanunda şu şekilde ifade edilmektedir:

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (METK, 1973, s. 1).

Gelecek nesillere aktarılan değerler ile birey o toplumun bir parçası olmuştur. Bu ilişki bireyin yaşadığı toplumun davranışlarını taklit ederek öğrenmesi ve kazanmasıdır. Davranışlarına yansıtarak öğrendiği değerleri toplumsal hayatta sergileyerek sosyalleşmeye devam eder. Değerler bu açıdan toplumun günlük hayattaki eylemlerini sınırlandıran ve yönlendiren en önemli belirleyici kurallar olarak nitelenebilir (Uyar, 2007).

Günümüzde, ülkemizde ve dünyamızda meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik değişmelerin sonucu olan sorunlara en uygun çözüm yolları için değerler eğitiminin önemi çok büyüktür (Kale, 2007). Bazı toplumlarda değer çatışmaları artmaktadır. Değer çatışmalarının yaşandığı bu toplumlarda bile değerler eğitimine verilen önem giderek artmaktadır (Güven, 2014). Hatta günümüzde bazı Avrupa ülkelerinde toplumsal barışın sağlanması için değerler eğitimine önem verilmektedir ve değerler eğitimi adı altında ayrı bir ders bile okutulmaktadır.

2. 1. 7. Millî Eğitim Bakanlığının Değerler Eğitimi ile İlgili Çalışmaları

Ülkemizde, değerler ve değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların geçmişinin çok eskilere dayanmadığı görülecektir. Ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların yaklaşık 15 yıllık bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, ders öğretim programlarına ve okul müfredatlarına değerler eğitimini 2003 yılında itibaren yerleştirmeye başlamıştır. Bunun için ders öğretim programlarına değerleri yerleştirmeye yönelik çalışmalara ağırlık vermiştir. Okullarda değerler eğitimi çalışmalarının sınıf içinde ve sınıf dışında başlaması 2010 yılından itibaren yaygınlaşmıştır. Bu yaygınlaşma beraberinde değerlerin Millî Eğitim Şûra kararlarına ve ders öğretim programlarına girme süreçlerini hızlandırmıştır. Hazırlanan şura kararlarında değerler eğitimi ile ilgili yapılması gerekenlerden bahsedilmiştir. MEB, 18. Millî Eğitim

Şûrası kararlarında Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi başlığında değerler eğitimi ile ilgili önemli kararların alındığı görülecektir. Aşağıda verildiği şekilde kararlar alınmıştır:

1. Çocukların sahip olduğu değerler belirlenmeli ve bununla ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
2. Öğretim programlarında milli ve evrensel değerler beraber düşünölmeli ve duyarlılık kazandırılacak yaklaşımlar dikkate alınmalıdır.
3. Öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalı ve değerlerin tercihler olduğu vurgulanarak toplumun benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanmalıdır.
4. Öğretmenler yetiştirilirken değerler eğitimi dersleri almalı, sistemdeki öğretmenler ise hizmet içi eğitimlerle donanımlı hale getirilmelidir.
5. Okullarda herkes tarafından kabul edilen değerler vurgulanmalı ve bunun değer çeşitliliği olarak algılanmasının zenginlik olduğu kazandırılmalıdır.
6. Sivil toplum kuruluşları ile değerler eğitime yönelik iş birliği yapılmalı, öğretmenlerin kullanabileceği programlar ve materyaller geliştirilerek onlara sunulmalıdır.
7. Eğitim-öğretimin her kademesinde değerler eğitime yer verilmeli ve bu konuda iş birliğine gidilmeli, bunun için tüm iletişim araçlarından faydalanılmalıdır.
8. Ödüllandirmelerde değerler eğitimi bakımından diğer öğrencilere örnek olan bireylere öncelik verilmelidir.
9. Değerler eğitiminde medyanın öneminden hareketle bu konuda farkındalık kazandırılması çalışmaları yapılmalıdır.
10. Akademik başarının yanında sosyal, duygusal ve ruhsal zekanın da değerlerin oluşumunda etkili olduğu bilinmeli ve bu konularda da gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
11. Öğrencilere değerlerin kazandırılmasında önemli bir ders olan Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin önemi kavranarak bu ders daha çoğulcu bir bakış açısıyla okutulmalıdır (MEB, 2010).

Alınan şura kararlarında değerler eğitimi ile ilgili maddeler olması son derece önemlidir. Bu sayede yapılacak çalışmalar hem sistemli hale gelmiş olacaktır hem de denetim mekanizması ile kontrol edilecektir. Okullar sayesinde çocuklarımıza verilecek değerler eğitimi çalışmaları daha sağlıklı ve düzenli olacaktır. Okulda veya ailede verilemeyen değerleri çocuklar, farklı yerlerde arayabilirler ve bu durum çocukların başkalarının değerlerini benimsemelerine neden olabilir. Böyle bir değerler eğitiminin de birey ve toplum açısından çok büyük olumsuz sonuçları olmaktadır.

2. 1. 8. Çalışmaya Konu Olan Değerlerin Tanımları

Adil Olma: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Adaletle iş gören, doğruluktan, adaletten, ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli.” (TDK, 2011, s. 30).

Aileye Önem Verme: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Aile, karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü, birlikte oturan hısım ve yakınların tümü, aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.” (TDK, 2011, s. 57).

Bağımsızlık: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Bağımsız olma durumu, istiklal” (TDK, 2011, s. 227).

Bariş: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Barişma işi, savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh.” (TDK, 2011, s. 255).

Bilimsellik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Bilimsel olma durumu, ilmilik.” (TDK, 2011, s. 341).

Çalışkanlık: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Çalışkan olma durumu, faaliyet.” (TDK, 2011, s. 487).

Dayanışma: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Dayanışmak işi, tesianüt, bir topluluğu oluşturan duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması.” (TDK, 2011, s. 602).

Duyarlılık: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Duyarlı olma durumu, duygunluk, duyarlık, hassaslık.” (TDK, 2011, s. 729).

Dürüstlük: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Doğruluk, doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, adalet.” (TDK, 2011, s. 739).

Estetik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanata ve hayata güzelliğın kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat.” (TDK, 2011, s. 821).

Hoşgörü: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğı kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans.” (TDK, 2011, s. 1112).

Misafirperverlik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Konukseverlik, konuksever olma durumu.” (TDK, 2011, s. 1476).

Özgürlük: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Herhangi bir zorlamaya, kısıtlamaya, bağılı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağılı olmama durumu, serbesti.” (TDK, 2011, s. 1869).

Sağlığa Önem Verme: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliğı, sıhhat, afiyet.” (TDK, 2011, s. 2006).

Saygı: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Üstünlüğü, değeri, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram, başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” (TDK, 2011, s. 2047).

Sevgi: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” (TDK, 2011, s. 2081).

Sorumluluk: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” (TDK, 2011, s. 2143).

Temizlik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Temiz olma durumu, arılık.” (TDK, 2011, s. 2319).

Vatanseverlik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “İnsanların ülkelerine, topraklarına, yaşama biçimlerine vb. karşı olan sevgilerini yansıtan, değişik tarihsel dönemlerde değişik içeriği olan tutum.” (TDK, 2011, s. 2474).

Yardımseverlik: Bu değer Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmaktadır: “Hayırseverlik, hayırsever olma durumu, iyilikseverlik, hayırperverlik.” (TDK, 2011, s. 1071).

2. 1. 9. Türkçe Eğitiminde Değerler

Bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan toplum, dil ile kendi aralarında iletişimini sağlar. Dil, burada hem iletişim aracı hem de kültürü gelecek nesillere aktaracak bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden toplumsal kültürün oluşumunda ve devamında dil çok önemlidir. Kültür ile iç içe olan değerler gelecek nesillere dil aracılığı ile aktarılır. Dil, toplumu kuşatan bir yapıdır. Dil, toplumu ve kültürü bir arada tutarak gelecek nesillere aktarır. Milleti oluşturan unsurlardan olan dil ve kültür birbirini tamamlayan yapılardır. İnsanlar toplumla ilişki kurarken dili kullanırlar. Dil öğrenimi ailede başlayarak okul ve çevrenin de eklenmesiyle bir bütün olarak devam etmektedir (Demirel, 2002). Dil ile birlikte bireyler hem kültürünü hem de kazandırmak istedikleri değerleri gelecek nesillere aktarma işlevini görmektedir. Türkçe öğretiminin amacı olan ana dil öğretimi bu açıdan hem değerleri hem de kültürü topluma kazandırması açısından önemlidir (Girmen, 2013). Türkçe dersi bireylere ana dilini sevdirmesi, toplumsal değerlere karşı ilgi uyandırması ve bu değerlerin geleceğe aktarımı açısından çok önemlidir. Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin seçiminde de bu önem dikkate alınmalıdır (MEB, 2006). Bu açıdan bakıldığında Türkçe dersi öğrencilerin sadece teorik açıdan bilgi aldığı bir ders olmanın dışında kültürü ve değerleri de harmanlayarak öğrendikleri bir derstir. Türkçe dersinde öğrenciler sahip oldukları özellikleri geliştirerek günlük hayatta da karşılığını bulabilmektedirler. İşte bu yüzden değerler eğitiminde Türkçe dersinin yeri çok önemlidir (Solak ve Yaylı, 2009).

Değerler eğitiminin verilmesinde okul dersleri ve özellikle ana dil dersleri çok önemlidir. Türkçe dersi sosyal açıdan ağırlığı olan bir ders olmaktadır. Türkçe dersi, için kullanılan materyaller dilin en güzel ifadelerini barındırdıkları için öğrencilere kazandırılmak istenen davranış ve değerlere yardımcı olmaktadır.

Türkçe dersi, kullanılan malzemeler, yöntem ve teknikleri açısından öğrencilere değerleri kazandırmanın en kolay yapılacağı derslerin başında gelmektedir. Ders kitaplarındaki metinler, etkinlikler ve diğer çalışmalar değerlerin en iyi şekilde kazandırılmasını sağlar. Öğrenciler Türkçe dersinde dilini en güzel şekilde öğrenirken bir yandan da toplumun kültürünü ve değerlerini öğrenerek geleceğe taşınmasında görev alırlar. Burada bir yandan dil öğrenimi yapılırken bir yandan da milli ve manevi değerlerle donanımlı bireyler yetiştirilmektedir.

Karatay'a (2011) göre Türkçe dersleri diğer derslerden farklı olarak edebi metin temelli olarak işlendiği için değerler eğitime ve değerler aktarımına son derece uygundur. Değerler aktarılırken bireyler ahlaki muhakeme ve değer analizi yaparak bu yöntemden en iyi şekilde yararlanır. Bu metotları uygulamak amacıyla derslerde örnek olay ve durumlara gereksinim duyulmaktadır. Bu örnek olay ve durumların en güzel şekillerinin edebi yönü olan eserlerde olması edebi ağırlıklı değerler eğitimi felsefesini ortaya çıkarmıştır. Eğitimde öğrencilere örnek gösterilerek verilen durumlar şüphesiz onların karar verme becerilerini kolaylaştıracaklardır. Bu açıdan Türkçe derslerinde kullanılabilecek örnek olay ve durumlar öğrencilerin muhakeme yapmalarına ve doğruya daha kolay ulaşmalarına yardımcı olmaktadır.

Türkçe derslerinde değerler eğitiminin kazandırılması amacıyla okulun öğrencilere ana değerleri kazandırmasında, bu temel değerleri benimsemesinde ve yaşamlarında uygulamalarında yardımcı olmaları gerekmektedir. Bu gereklilik sonucunda Türkçe dersi hem değerler eğitimi için önemli olan iletişim aşamalarını gerçekleştirmeye yardımcı olur hem de dersin içerik özelliklerini ders kitaplarındaki metinlerle kazandırılmasına yardımcı olur (Belet ve Deveci, 2008).

Türkçe dersi, öğrencilere öğrenme alanlarına uygun kazanımların verilmesinin yanında, milli ve evrensel değerlerin verilmesini de amaçlamaktadır. Türk Millî Eğitim sistemi, millî ve manevî açıdan önemli olan değerleri öğrenerek özümseyen, öğrendiği bu değerleri benimseyerek yaşantısına yansıtan sağlıklı bireyler yetiştirmeyi amaç edinmektedir. Değerlerin Türkçe dersi aracılığıyla öğrencilere kazandırılması Türkçe eğitimi için çok önemlidir. Türkçe dersi değerlerin kazandırılmasında metinleri kullanır. Metinlerde kullanılan dil, içerik ve olay örgüsü değerlerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Yalnızca Türkçe dersi ve ders kitabındaki metinler değerler eğitimi için yeterli değildir. Türkçe öğretmenleri metinlerin yetersiz kaldığı yerlerde farklı metinler

kullanarak bu eksikliği giderebilirler. Metinlerde yer verilmeyen değerleri farklı yöntem ve tekniklerle kazandırmak için gayret etmelidirler (Karagöz, 2009). Değerler eğitimi, incelenen 2005 yılı ve önceki Türkçe Dersi Öğretim Programlarında farklı bir bölüm şeklinde verilmemiştir. Değerler eğitimi bu programlarda örtük bir şekilde verilmektedir. Türkçe dersinin öğretim programının genel amaçları incelendiğinde değerlere verilen kıymet şu şekilde ele alınmıştır:

Madde 9: Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,

Madde 10: Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

Madde 11: Milli, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2005, s. 4).

2017 yılındaki yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde değerlere ayrı bir başlık verildiği görülmektedir. MEB'in eğitim politikaları ve önceliklerinde de değerler eğitime yer verildiği görülmektedir. Temel eğitimlerini alan öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerlere sahip olması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin hem akademik alanda hem de sosyal alanlarda başarılı olmaları amaçlanır. Öğrencilerin teknolojik gelişmelerden haberdar olması ve onlara uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Öğrencilerden kendilerine, toplumuna ve farklı kültürlerle karşı saygılı olmayı başarmış, hayata hazır, sağlıklı ve mutlu bireyler olması beklenmektedir (MEB, 2017). Yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı gibi bireylerden değerleri özümseyerek hayatlarında uygulamaları ve gelecek nesillere bu yolla aktarmaları beklenmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler ile ilgili şu ifadeler geçmektedir:

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik,

yardımsızlık. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (MEB, 2019, s. 6).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi değerler ve değerler eğitime diğer derslerde olduğu gibi Türkçe dersinde de çok önem verilmiştir. Değerler ayrı bir program olarak görülmeyip eğitimin ana gayesi ve ruhu olarak adlandırılmıştır. Kök değerler belirlenerek bunların diğer değerler ile birlikte ele alınması istenmiş ve bu sayede hayat bulması amaçlanmıştır.

2019 yılındaki Türkçe dersi öğretim programında ise 5-8. sınıflar düzeyinde 8 tane tema işlenmesi kararlaştırılmıştır. İşlenecek olan bu temalardan; “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyindeki ders kitaplarında olması ve işlenmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunlu temalar dışındaki diğer temaların seçmeli olması kararlaştırılmıştır. Seçmeli temaların belirlenmesi kitap yazarlarına bırakılmış, yazarların metin seçiminde değerlere dikkat etmeleri istenmiştir.

2. 1. 10. Değerler Eğitimi Açısından Türkçe Ders Kitapları ve Metinler

Türkçe sözlükte “metin” kelimesinin anlamı şu şekildedir: “Eser, yasa, belge; bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü; basılı veya el yazması parça” (TDK, 2011, s. 1667). Karatay (2007) ise metin kelimesini, şekil, imla ve noktalama işaretlerinin kullanım özelliklerine uygun bir tarzda oluşturulan kelimeler cümlesi, topluluğu olarak ifade etmektedir.

Türkçe eğitiminin en önemi hedefi; bireylerin sosyalleşmesine yardımcı olarak içinde yaşadıkları topluma ve aileye sağlıklı bir şekilde uyum sağlamasını kolaylaştırmaktır (Duman, 2002). Türkçe eğitimi bu ana gayesini kazandırmak için çeşitli araçlar kullanmaktadır. Kullandığı araçlar arasında en önemlileri ders kitapları ve okuma kitaplarıdır. Seçilecek ders kitapları ve okuma kitaplarının bu nedenlerden dolayı amacına uygun niteliklerde olması gerekmektedir. Ders kitapları için kullanılan metinler, Türkçe eğitimi ve öğretiminde öğretmenlerin en önemli araç-gereçleridir. Bu metinler; okuma, yazma, dinleme, konuşma ve dil bilgisi etkinliklerinde kullanıldığı gibi öğrencilere değerler aktarımında da faydalı bir şekilde kullanılabilirler.

Değerler eğitimi ile bireylerde olumlu yönde davranış değişikliği olmaktadır. Bu da eğitimin en önemli amaçları arasında gelmektedir. Birey, eğitim ile değerleri özümseyerek davranışa dönüştürmektedir. Davranışa dönüşen değerler gelecek nesillere aktararak sağlıklı ve huzurlu bir toplum oluşmaktadır (Tekşan, 2012). Toplumların oluşmasında eğitim, okul ve ders kitapları çok önemlidir. Okullardaki ders kitapları, diğer derslerde kullanıldığı şekildeki gibi Türkçe derslerinde de yararlanılan en önemli materyallerdendir.

Türkçe dersinde programın amaçlarını gerçekleştirme işinde öğretmenlerin en büyük yardımcıları ders kitaplarıdır. Ders kitapları öğrencilerin zihinsel ve dilsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Bu açıdan ders kitaplarının özenle hazırlanması gerekmektedir. Değerler eğitimi ders kitaplarındaki metinlere ve diğer etkinliklere en iyi şekilde yedirilip öğrencilerin bunlardan istifade etmesi sağlanmalıdır. Ders kitapları ve özellikle de Türkçe ders kitapları değerler eğitiminin kazandırılmasında ana kaynaklardan biridir (Şen, 2008).

MEB, Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergenin 5 numaralı maddesinden anlaşılacağı gibi okullarda eğitim-öğretim için kullanılacak ders kitaplarının bazı niteliklere sahip olması gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 2006). Bu özelliklere bakıldığında ders kitaplarının ifade edilen niteliklerinin değerler eğitimi ile aracısız ilişkisi olduğu anlaşılacaktır:

1. Ders kitaplarının içeriği; millî, manevî, kültürel ve evrensel açıdan zengin olmalı ve bu bakımdan öğrencileri beslemelidir. Ders kitapları öğrencilere; demokratik, sosyal, laik ve hukuk devleti Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı olan vazife ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olup bu konuları öğrencilere sevdirecek okuma parçalarına sahip olmalıdır.
2. Ders kitapları, Atatürk İlke ve İnkılâpları ile alakalı konulara, ders öğretim programlarına ve kurullarca alınmış olan kararlara uygun olmalıdır.
3. Ders kitapları, demokrasiye ve insan haklarına, kültürel ve evrensel olan bütün değerlere katkı sağlamalıdır.
4. Ders kitapları, bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapmalıdır.
5. Ders kitapları, Türk toplumunun sosyal, ahlâki, kültürel ve tarihî unsurlarını daha da geliştirerek yaşatmalıdır.
6. Ders kitapları, ön yargılardan uzak olarak konularla alakalı bireylere değişik bakış açıları içermelidir.
7. Ders kitapları, kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurlar taşımamalıdır.
8. Ders kitaplarının ve konularının hazırlanmasında öğrencilerin ilgi, yetenek ve gereksinimlerini göz önünde bulundurulmalıdır (Belet ve Deveci, 2008). Bu ifadeler ders kitaplarının seçiminde ne kadar dikkatli olunması gerektiğini anlatması bakımından çok önemlidir.

Ders kitaplarındaki metinler aracılığı ile yapılan Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metinlerin özenle seçilmesini zorunlu kılmaktadır. Türkçe öğretimi ve değerler eğitimi için esas vasıta olan metinlerin seçiminde de dikkatli olunmalıdır. Seçilecek metinler hem öğrencilerin seviyesine uygun olmalı hem de değerlerin kazandırılmasında edebi özellikleri içeren araçlar olarak kullanılmalıdır (Sallabaş, 2012).

Türkçe ders kitaplarındaki metinler dil, kültür ve değer öğretiminin yanında kendisiyle barışık ve çevreye uyumlu bireyler yetiştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu metinler toplumun ve bireyin eğitimden beklentilerini karşılayacak özelliklerde olmalıdır (Karatay, 2007). TDÖP’de Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler belirtilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programında, eğitim ve öğretim etkinliklerinde kullanılacak metinlerin ve etkinliklerin belirli değerler içermesi gerektiği anlatılmıştır. Türkçe ders kitaplarında bulunması gereken değerler ve özellikler şu şekilde belirtilmiştir:

1. Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
2. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
3. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
4. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
5. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
6. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır (MEB, 2006, s. 56-57).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi ders kitaplarındaki metinlerin milleti oluşturan kültür unsurlarını içermesi, bu unsurların dil ile gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda özellikle Türkçe öğretiminde değerler eğitimi için kullanılacak metinlerin seçimi ve belirlenmesi için komisyon kurulmalıdır. Kurulacak bu komisyon ciddi bir şekilde çalışarak ders kitapları için metinler seçerken değerler eğitimine dikkat etmelidir. Bununla beraber programın en önemli uygulayıcıları olan Türkçe öğretmenleri de ders içinde ve ders dışında farklı etkinlikler uygulayarak, öğrencilere değerlerin en güzel şekilde aktarımına yardımcı olmaları gerekmektedir. Gerektiğinde değerleri en iyi şekilde kazandıracak kitaplar da önererek değerler eğitimine katkı sağlamaları gerekmektedir (Karatay, 2007). Bu açıdan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Bu güncelleme yapılırken değerler eğitiminin programa en iyi şekilde yansımaları sağlanmalıdır. Eğer verilmeyen ya da eksik verilen değerler varsa tespit edilmesi sağlanmalı ve bu eksiklikler sonraki yıllardaki ders kitabı metinlerinin seçiminde giderilmesi gerekmektedir. Bahsedilen bu özelliklere dikkat edildiği takdirde Türkçe derslerinin değerler eğitiminin kazandırılmasında başarılı olacağı bilinmelidir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde verilen değerlerin dışında çocuk evde de değerlerle iç içe olmalıdır. Bunu da sağlayacak olan evde yapılacak okuma saatleridir. Okuma saatlerinde ve diğer zamanlarda öğrencilerin kendi istekleriyle aldıkları kitapların

değerler eğitimi açısından faydalı eserler olması gerekmektedir. Bu açıdan ailelere çok büyük sorumluluklar düşmektedir (Belet ve Deveci, 2008). Eğitimde iş birliği başarıyı beraberinde getireceği için okulda ders kitaplarındaki metinlerle kazandırılmaya çalışılan değerler, evde de ailenin desteğiyle devam ettirilmelidir. Aileler, çocukların okul dışında okuduğu kitapların seçiminde onlara yardımcı olmalıdırlar.

2. 1. 11. Türkçe Eğitiminde Edebi Metinlerin Yeri ve Önemi

Eğitim sistemimin hemen hemen her dersinde olduğu gibi Türkçe dersi eğitiminde de kitaplardaki metinler, yazılı ve basılı materyaller kazanımlara ulaşmak için kullanılır. Bu materyaller arasında dersin kendi kitabı, yardımcı kaynaklar, çocuklar için hazırlanan dergiler, okulda çıkarılan gazeteler ve genel kültür kitapları gibi örnek materyaller vardır. Ders kitapları dışındaki edebi metinler hem dersin kazanımları için hem de çocuklara okuma sevgisinin kazandırılması için en iyi araç-gereçlerdir. Edebi metinler çocukların hayal dünyasını geliştirmek, dil becerisi kazandırmak, kişilik gelişimine katkı sağlamak ve kendisine ait bir üslup kazanmasına vesile olması açısından çok önemlidir. Edebi metinler ayrıca çocuklara milli, manevi ve evrensel değerlerin kazandırılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır.

Okuma kitapları, çocukların ilgi ve gereksinimlerine göre hazırlanmış, belli bir bölümü ya da tamamı resimlerden oluşan, onların hayal gücünü, anlama ve kavrama kapasitesini artıran, kelime hazinelerini artıran, düşünme yeteneklerini geliştiren eğlenceli yayınlar olarak da tanımlanabilir (Özbay, 2008). Ders kitaplarının seçiminde gösterilen özen okuma kitaplarında da gösterilmelidir. Okuma kitapları dış ve iç yapı unsurları açısından çocukların her açıdan seviyelerine uygun olmalıdır. Kitapların cildi, ebadı, kâğıt kalitesi, yazı puntosu, resimleri gibi unsurlar çocukların yaş ve bilişsel seviyelerine uygun olmalıdır. Ayrıca okuma kitaplarının dili, anlatım tarzı, içerik ve konu seçimi de dikkate alınmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı, 2005 yılında ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine okumaları için tavsiye kitap listesi yayınlamıştır. 100 Temel Eser denilen bu kitaplar hem öğretmenlere hem de velilere kitap seçiminde yardımcı olmaktaydı. Yapılan bu çalışma çok önemli bir gelişmedir. Ancak bu kitap listesinin oluşturulmasında hangi kriterlerin belirleyici olduğu belli değildir. Hangi kitapların hangi yaştaki çocuklara hitap ettiği şeklinde bir derecelendirme bulunmamaktaydı. Zaten 2018 yılında MEB bir genelge ile bu uygulamayı ortadan kaldırmıştır. Öğrencilere tavsiye edilecek kitapların belirlenmesinde öğretmenlere öncelikle de Türkçe öğretmenlerine çok fazla sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluk sonucunda Türkçe öğretmenleri öğrencilere kitap tavsiye ederken hem öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerine dikkat etmeli hem de kitapların dış ve iç yapı

özelliklerini iyi bilmelidir. Türkçe öğretmenleri öğrencilerin seviyelerine uygun kitapları tavsiye etmeli ve öğrencilere kitap okuma alışkanlığını kazandırmalıdır.

2. 1. 12. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çalışmanın konusuyla alakalı yapılan alan yazın taramasında, Türkçe eğitimi ve değerler eğitimi alanlarındaki çalışmaların çok olduğu gözlemlenmiştir. Ancak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler ile alakalı çalışmaların az olduğu tespit edilmiştir. Değerler eğitimi konusuyla alakalı tezlerin çoğunluğunun tarih, din kültürü ve ahlak bilgisi ve sosyal bilgiler alanlarındaki tezlerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Elde edilen çalışmalardan bazıları şunlardır:

"İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği" isimli çalışma ile ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin iyilikseverlik ve evrensellik değerlerinin kazandırılmasıyla hazırlanan değerler eğitimi programının öğrenciler üzerindeki duyuşsal, bilişsel özellikleri ve değerleri ifade etme aşamalarına olan etkileri araştırılmıştır. Değerler sosyal bilgiler, Türkçe, fen ve teknoloji dersleriyle bütünleştirilmiş bir halde programda uygulanmıştır. Bu programda deney grubundaki öğrencilerin belirlenen değerlerle ilgili olarak bilişsel davranışları kazanma seviyeleri, kontrol grubu öğrencilerinden daha fazla çıkmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin değerlere ilişkin sergilediği davranışlar, deney grubu öğrencilerinden daha az çıkmıştır (Demirhan-İşcan, 2007).

"Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi" isimli çalışmada MEB'in hazırlamış olduğu ilköğretim 6-8. sınıflardaki Türkçe ders kitaplarının metinleri değerlere göre incelenmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde değerlerin az da olsa yer aldığı tespit edilmiş, 9 tane metinde herhangi bir değer tespit edilmemiştir. 6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 76 metinde en fazla yer verilen değerlerin sırası ile ulusal değerler ve sorumluluk değerleri olmaktadır; en az yer verilen değerlerin ise sırası ile hayvan sevgisi ve misafirperverlik değerleri olduğu görülmüştür. Ayrıca değerlerin metinlere daha dengeli dağıtılmasının ve değerlerin etkinliklerle düzenlenmesinin gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Doğan ve Gülüşen, 2011).

"İlköğretim Öğrencilerine İnsanî Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâkî Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması" isimli tezde Bülent Dilmaç ilköğretim öğrencilerine verilen insani değerler eğitimi deney ve kontrol grubu üzerinden incelemiştir. Deney grubu öğrencilerine insani değerler eğitimi verilerek bu durum kontrol grubu öğrencileriyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma Ahlâkî Olgunluk Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Yapılan uygulama neticesinde, öğrencilere verilen İnsanî Değerler Eğitiminin, onların ahlaki olgunluk seviyelerini artırdığı sonucuna varılmıştır (Dilmaç, 1999).

"Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma" isimli tez çalışmasında MEB'in 2005 yılında belirlediği 100 Temel Eser kategorisinde yer alan kitaplardan 58 tanesi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda belirlenen 58 kitapta en çok yer verilen değerler sevgi değeri olduğu tespit edilmiştir. En çok kullanılan sevgi değerini daha sonra sırayla, duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerlerinin takip ettiği tespit edilmiştir. Bağımsızlık değeri ise belirlenen 58 kitabın herhangi birinde görülmemiştir. Kitaplarda sağlığa önem verme, barış, özgürlük ve bilimsellik değerlerine ise çok az yer verildiği gözlemlenmiştir. MEB'in 2005 yılında belirlediği ve okullara okutulmasını tavsiye ettiği 100 Temel Eser serisinde yer alan 58 kitabın değerler eğitimi ve değerlerin kazandırılması için yeterli olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Şen, 2007).

"Millî Eğitim Bakanlığı'nın Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma" isimli tezde Millî Eğitim Bakanlığının ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler içerdiği değerler açısından incelenmiştir. İncelemeye konu olan ders kitabında en çok vatanseverlik, sevgi, saygı ve dini duygular değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerinin ise kitaplarda yer almadığı ortaya koyulmuştur. İlköğretim 6. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesinin sonucunda ders kitabının belirlenen değerleri yeteri kadar kapsamadığı ortaya konulmuştur. Kitapta ele alınan değerlerin işleme oranları arasında farklar olduğu belirtilmiştir (Aral, 2008).

"İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli araştırmada 2 farklı yayınevine ait olan ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları incelenmiştir. Bu kitaplardaki sevgi teması değerler eğitimine uygunluğu açısından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda incelenen iki farklı yayınevine ait olan kitapların temadaki hedef ve kazanımlarının dil ve zihin becerilerinin kazanılmasını sağladığı buna karşın sevgi değerini karşılayamadığı ortaya çıkarılmıştır (Akyol, 2010).

"8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi" isimli tez çalışmasında 1981 TDÖP'ye göre hazırlanan 2006-2007 eğitim ve öğretim yılında okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile 2006 TDÖP'ye göre hazırlanan 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler içerdiği değerler açısından karşılaştırılmıştır. 2006-2007 eğitim ve öğretim yılındaki Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sorumluluk, din, dayanışma, bilimsellik ve çalışkanlık değerleri ön plana çıkarken; 2011-2012 eğitim ve öğretim yılındaki Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde çalışkanlık, dayanışma, bilimsellik, kültürel miras ve doğa sevgisi değerleri ön plana çıkmaktadır. Araştırmacının elde ettiği

sonuçlar ile bizim yaptığımız çalışmanın belirli değerlerde benzediği görülmüştür (Koç, 2013).

“Türkçe ğretimi Amaçlarının Değerler Aktarımı Bağlamında Değerlendirilmesi” isimli doktora tezinde geçmişten günümüze oluşturulan Türkçe ğretim Programları ve bununla bağlı olarak hazırlanan ilköğretim Türkçe ders kitapları ele alınmıştır. Programlar hazırlanırken o dönemlerin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik arka planının programlara ve ders kitaplarına nasıl yansıdığı ve ders kitaplarındaki metinlerin hangi değerleri içerdiğine dair elde edilen sonuçlar belirtilmiştir (Cihan, 2010).

“2012-2013 ğretim Yılı İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi ve Duygular Temalarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde 2 faklı yayınevine ait olan ders, çalışma ve ğretmen kılavuz kitaplarındaki sevgi ve duygular temaları incelenmiştir. Bu temalardaki hedef, kazanım ve etkinlikler değerler eğitimi açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre dil becerisi ve metin analizi kazanımları yer alırken sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir (Atalay, 2013).

“İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi” isimindeki yüksek lisans çalışmasında MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser içinden seçilen 20 eser ele alınmıştır. Bu eserler sosyal bilgiler dersinde kazandırılmak istenen değerler açısından incelenmiştir. İncelenen bu 20 kitapta en fazla yardımseverlik değerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu değeri daha sonra kullanım sırasına göre sevgi, aileye önem verme ve alışkanlık değerleri takip etmiştir. Bu 20 kitapta en az yer verilen değerler ise, vatanseverlik, hoşgörü ve bağımsızlık değerleridir. Bu kitapların değerlerin çoğunluğunun kazandırılmasında kullanılabileceğine karşın değerler eğitimi için yeterli olamayacağı ortaya koyulmuştur (Kantar, 2014).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

İlgili literatür incelenip değerlendirildiğinde değerler ve değerler eğitimi ile ilgili farklı alanlarda çok sayıda çalışmanın yapıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitapları ve değerler ile ilgili çalışmaların olduğu ancak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler ile en çok satılan ocuk kitaplardaki değerlerin karşılaştırıldığı çalışmaların olmadığı görülmüştür. İlköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler ile öğrencilerin satın aldıkları kitapların içerdiği değerleri araştıran ve bunları karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Halbuki devletin ders kitapları vasıtasıyla vermeyi amaçladığı değerler ile öğrencinin kendi tercihi ile piyasadan aldığı kitapların içerdiği değerlerin uyuşup uyuşmaması önemlidir. Öğrencilerin kendilerinin isteyerek aldıkları kitaplar onların kitap okuma alışkanlığı hakkında bilgiler vermesi açısından çok

önemlidir. Öğrencilerin kendi istekleriyle aldıkları kitapların değerler eğitimi açısından incelenmesi onlara kitaplarda hangi değerlerin verilmeye çalışıldığını belirtir. Bu çalışma ile her iki kitap grubundaki değerler karşılaştırılarak çocukların etki altında kaldıkları değerlerin daha net ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu yüzden Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplardaki değerlerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki değerlerle karşılaştırılması önem arz etmektedir. Bu önem devletin ders kitaplarındaki metinler vasıtasıyla kazandırılmasını zorunlu olarak amaçladığı değerler ile öğrencilerin kendi istek ve arzularıyla aldıkları kitaplardaki değerlerin karşılaştırılmasını zorunlu kılar. Bu alandaki eksikliklerin yapılan bu çalışma ile giderilmesi amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satılan 6 çocuk kitabında bulunan değerler ile yine 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Trabzon ilinde öğrencilere okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerlerin karşılaştırılması amaçlanmasından hareketle kullanılan yöntem ve teknikler hakkında bilgiler verilmiştir.

Yapılan bu çalışmada çalışmanın hedeflendiği amaca en iyi şekilde ulaşabilmesi için kullanılması kararlaştırılan araştırma modeli, yapılacak olan bu araştırma için seçilmesine karar verilen dokümanlar ve kitaplar, çalışmada verilerin toplanma süreç ve aşamaları, elde edilen verilerden yapılan analizler, verilerin ve analizlerinin yorumlanması konuları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında en çok satılan 6 çocuk kitabındaki değerler ile 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Trabzon ilinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler tespit edilip karşılaştırılacaktır. Nitel araştırma yaklaşımı esas alınarak yapılan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, kişi ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır" (Karasar, 2015, s. 77).

Nitel araştırma yöntemleri kullanılan bu çalışmada doküman analizi ile içerik incelemeleri yapılacaktır. Bu yöntemde elde edilen veriler, daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizlerdeki amaç, elde edilmiş olan bulguları düzenleyip yorumlayarak uygun bir biçimde okuyucuya aktarmaktır. Bu amaçla elde edilmiş olan veriler, önce sistemli ve açık bir şekilde betimlenir. Bunun devamında ise yapılan betimlemeler açıklanıp yorumlanarak, aralarındaki neden-sonuç ilişkileri irdelenip bazı sonuçlar elde edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3. 2. İncelenen Dokümanlar

Çalışmamızın kapsamını, yeni programa uygun olarak hazırlanan ilköğretim 5-8. sınıflarda 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında öğrencilere okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında en çok satın alınan 6 çocuk kitabı oluşturmaktadır.

Bu kitaplar şunlardır:

Ders kitapları

1. Aktaş, E. ve Bora, B. (Ed.). (2018). İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
2. Batur, Z. ve Ceylan, S. (Ed.). (2018). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
3. Demirer, N. (Ed.). (2018). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
4. Erdem, İ. (Ed.). (2018). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

Trabzon ilinde faaliyet gösteren kitapçılardan satış verileri elde edilerek 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satılan çocuk kitaplarından 6 tanesi belirlenmiştir. Araştırmanın kapsamı için belirlenen 6 çocuk kitabında; sayısal veriler ve kitap türleri etkili olmuştur.

1. Orakçı, Mustafa, Levent Çanakkale'de, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2018.
2. Çubukçu, İsmail, Sade Dondurma, Çilek Yayınları, Ankara, 2018.
3. Orakçı, Mustafa, Kanuni'yle Bir Gün, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2018.
4. Tumanov, Vladimir, Haritada Kaybolmak, Günışığı Kitaplığı, Ankara, 2018.
5. Behrençi, Samed, Küçük Kara Balık, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2018.
6. Zarifoğlu, Cahit, Yürekdede ile Padişah, Beyan Yayınları, İstanbul, 2016.

İlköğretim 5-8 sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler ile Trabzon ilindeki en çok satılan çocuk kitaplarındaki değerlerin karşılaştırılmasında çalışmanın kapsamının daha geniş olması için Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması amaçlanan 20 değer ölçü alınmıştır. Bu 20 değer Türkçe dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerleri de kapsadığı için tercih edilmiştir. İncelenen eserlerde aranan değerler aşağıda verilmiştir:

1) Adil Olmak	11) Hoşgörü
2) Aile Birliğine Önem Vermek	12) Misafirperverlik
3) Bağımsızlık	13) Özgürlük
4) Barış	14) Sağlıklı Olmaya Önem Verme
5) Bilimsellik	15) Saygı
6) Çalışkanlık	16) Sevgi
7) Dayanışma	17) Sorumluluk
8) Duyarlılık	18) Temizlik
9) Dürüstlük	19) Vatanseverlik
10) Estetik	20)Yardımseverlik (MEB, 2005a, s. 9)

3. 3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın altyapısını ve kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla kütüphanelerden, üniversitelerden, Yükseköğretim Ulusal Tez Merkezi vb. yerlerden yararlanılmıştır. Konu alanıyla ilgili kitaplar, makaleler, tezler, bildiriler, sözlükler, Millî Eğitim Şûra Kararları, Türkçe Dersi Öğretim Programları, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitapları ve Türkçe ders kitapları taranmıştır. Trabzon ilinde faaliyet gösteren kitapçılara gidilerek onlardan en çok satılan çocuk kitapları ile ilgili veriler alınmıştır. Kitapçılar ile görüşülerek Temmuz 2018 ve Mayıs 2019 tarihleri arasında Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarının listesi satışlar hassasiyetle kontrol edilerek elde edilmiştir. Trabzon ilinde faaliyet gösteren en büyük 6 kitapçının 5'inden kitap verileri alınmıştır. Ancak 1 tanesinden (D&R) sistemlerinden kaynaklanan sorunlardan dolayı veri alınamamıştır. Kitapçılardan elde edilen listelerden hareketle çalışmanın örneklemini yeterli bir şekilde kapsamı açısından en çok satın alınan 6 çocuk kitabı belirlenmiştir. Ayrıca Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Trabzon ilinde öğrencilere okutulan 5-8. sınıf Türkçe ders kitapları da elde edilip çalışma için kullanılmıştır.

3. 4. Verilerin Analizi

Trabzon ilinde en çok satılan 6 çocuk kitabı okunarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki kazandırılması hedeflenen değerler listesi temelinde esas alınarak tasnif edilmiştir. Her bir kitapta hangi değerlerin olduğu, en çok satılan 6 çocuk kitabında toplamda hangi değerlerin ne kadar kullanıldığı gibi sonuçlar içerik analizleri yapılarak nicel tablolara dönüştürülmüştür. Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında 5-8. sınıflarındaki Türkçe ders kitaplarındaki metinler de okunarak içerdiği değerler açısından taranarak fişlenmiştir. Her bir sınıfta hangi tema ve metinlerde hangi değerlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. 5-8 sınıflardaki tüm metinler bu şekilde taranarak elde edilen sonuçlar tablolara dönüştürülmüştür. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerler ile Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarının içerdiği değerler incelenip karşılaştırması yapılmıştır. Gerek Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde gerekse Trabzon ilinde en çok satılan 6 çocuk kitabındaki değerler içerik analizi ile tespit edildikten sonra bazıları nicel tablo kullanılarak sunulmuş olup, her iki kitap grubundaki değerlerin farklılıkları ve benzerlikleri yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Tezin bu bölümünde Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarında öğrencilere okutulan Türkçe 5-8. sınıf ders kitaplarında tespit edilen değerler metinlere ve temalara göre sınıf sınıf tasnif edilerek tablolaştırılmıştır. Temalarda ve metinlerde kullanılan değerler, bu değerlerin temalarda ve metinlerdeki kullanım sıklığı hakkında veriler elde edilmiştir. Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satın alınan 6 çocuk kitabı okunarak bu kitaplardaki değerler ve değerlerin kitaplardaki kullanım sıklığı hakkındaki veriler de tablo haline getirilmiştir. Elde edilen verilerin yüzde ve frekansları alınarak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde olan değerler ve Trabzon ilinde en çok satılan 6 çocuk kitabındaki değerler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu değerlerin ders kitapları ve çocuk kitaplarında bulunan sayıları ve frekans yüzdelerinden hareketle benzer ve farklı yönleri belirtilerek ortaya çıkan sonuçlar irdelenmiştir.

4. 1. İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular

Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, temalar ve bunların içerdiği değerler ile ilgili sayısal veriler tablo 1'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1'den elde edilen verilere göre ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında 8 tane tema, 32 tane metin vardır. Her temada 1, toplamda 8 adet dinleme metni bulunmaktadır.

İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerler toplamda 191 defa tespit edilmiştir. En fazla değeri 33 tane değer ile Bilim ve Teknoloji teması içermektedir. Millî Kültürümüz temasında 32 tane değer tespit edilmiştir. Millî Mücadele ve Atatürk teması ve Sağlık ve Spor temalarında 30 tane değer tespit edilmiştir. Erdemler temasında 25 adet değer tespit edilmiştir. Doğa ve Evren temasında 18 adet değer tespit edilmiştir. Okuma Kültürü temasında 14 adet değer tespit edilmiştir. Çocuk Dünyası temasında 9 adet değer tespit edilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler

Temalar	Çocuk Dünyası	Millî Mücadele ve Atatürk	Erdemler	Bilim ve Teknoloji	Millî Kütürümüz	Okuma Kültürü	Sağlık ve Spor	Doğa ve Evren	
Değerler									
Adil olma		1							2
Aileye önem verme	1								2
Bağımsızlık		1 1 1 1							8
Barış					2				1
Bilimsellik				4 2 3 2					12
Çalışkanlık		3	1	1 1 1 1	1	1	2		13
Dayanışma		1 1 1	3	1	1	1		1 1	10
Duyarlılık	2	2	1 1 1	1 2	2	1 1 1	1 1	2 2 3 2 1	23
Dürüstlük			1						1
Estetik			3 2 1	1 2 3	1	2 1 1 2	1	2 2	24
Hoşgörü	1		2 1 1	1	1				8
Misafirperverlik					1				1

İncelenen metinlerde en fazla ön plana çıkan değer sevgi ve estetik değerleri olmuştur. Sevgi ve estetik değerleri 24 defa metinlerde belirgin olarak gözlenmiştir. Duyarlılık değeri 23 defa tespit edilmiştir. Duyarlılık değerini daha sonra saygı değeri takip etmiştir. Saygı değerine 15 defa metinlerde yer verilmiştir. Çalışkanlık ve vatanseverlik değerleri metinlerde 13 yerde tespit edilmiştir. Bilimsellik değeri 12 defa metinlerde gözlemlenmiştir. Dayanışma ve sağlığa önem verme değerleri 10 kez metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Sorumluluk, hoşgörü ve bağımsızlık değerleri 8 kez metinlerde tespit edilmiştir. Özgürlük değeri 7 kez metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Yardımseverlik ve temizlik değerleri 5 defa metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Adil olmak ve aileye önem vermek değerleri 2 defa metinlerde tespit edilmiştir. Misafirperverlik, dürüstlük ve barış değerleri 1 defa metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Dürüstlük, misafirperverlik ve barış değerleri metinlerde en az kullanılan değerler olmuştur. İçerisinde değer tespit edilemeyen metin gözlemlenmemiştir. En fazla değer bir arada olduğu metin ise Anadolu Sevgisi metnidir.

İncelenen metinlerde adil olma değeri övülen, beğenilen bir değer olarak yansıtılmaktadır. Haksızlıklara karşı mücadele etmek, paylaşımlarda eşitliğe dikkat etmek ve insanlara eşit davranmak adil olmanın gereği olarak ifade edilmiştir. 2 metinde adil olma değerinin geçmesi bu değere yeteri kadar yer verilmediği anlamına gelmektedir.

Metinlerde ailenin varlığının öneminden, anne-baba ve çocukların ailenin en değerli bireylerinin olduğundan bahsedilmektedir. Ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesinin aile bireylerinin üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine bağlanır. Aile birliğine önem verme 2 tane metinde vurgulanmaktadır.

Bağımsızlık değeri özellikle Millî Mücadele ve Atatürk temasında vurgulanmıştır. Bağımsızlığın ülkemiz ve milletimiz için çok önemli bir değer olduğu ifade edilmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasında yaşanan mücadeleler anlatılmıştır. Atatürk'ün ülkemizin bağımsızlığı için yaptığı fedakârlıklar anlatılarak bu değer çocuklara kazandırılması amaçlanmıştır. Bağımsızlık değeri metinlerde 8 defa tespit edilmiştir.

Metinlerde barışın bireysel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir unsur olduğu, insanların barışın sağlanması için çalışmaları gerektiği vurgulanır. Barış değerinin bütün insanların ve devletlerin mutluluğu için gerekli olduğu yansıtılmıştır. Barış değerine metinlerde 1 defa yer verilmiştir. Barış değeri yeteri kadar işlenmemiş, bu değere metinlerde gerektiği kadar yer verilmemiştir.

Metinlerde bilimsellik; bilime önem vermek, akli ön planda tutmak olarak belirtilmiştir. Metinlerde bilimin yararlı olduğunu eğitim ile aktarmak, bilimsel verileri kullanmak, bilgili insanların toplum tarafından sevilmesi; bilime ulaşmak için her türlü çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır. En çok Bilim ve Teknoloji temasında vurgulanan bilimsellik değeri

diğer metinlerde çok az yer almıştır. Bu da diğer temalarda bilimselliğe yer verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Bu değere metinlerde 12 defa yer verilmiştir.

Çalışkanlık değeri, metinlerde insanların beğendiği ve tavsiye ettiği bir değerdir. Çalışkan insanların toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan insanlar olduğu anlatılır. İnsanların çalışarak her türlü başarıya ulaşacağı ve mutlu olacağı aktarılır. Metinlerde çalışkanlık değerinin 13 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinlerde dayanışma değeri; iş bölümü yapıp birlikte hareket etme, tek kişinin yapamayacağı işlerin dayanışma ile daha kolay yapılacağı şeklinde verilmiştir. Zor durumdaki insanların acı ve üzüntülerini paylaşmak gibi niteliklerin ön planda olduğu değerdir. Dayanışma değeri insanlar arasında övülen bir değerdir ve teşvik edilmektedir. Metinlerde insanların sahip olduklarını başkalarıyla paylaşmaları tavsiye edilmektedir. Paylaşmanın önemi vurgulanarak özendirilmiştir. Bu değer metinlerde 10 defa yer aldı.

Duyarlılık değeri, metinlerde insanlara ve çevreye karşı duyarlı olmak gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Merhametli, şefkatli olmak ve insanlara karşı anlayışlı olmak duyarlılığın göstergesi olarak verilmiştir. İnsanlara, hayvanlara karşı duyarlı olmak övülen değerlerdendir. Duyarlılık değerinin metinlerde 23 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Dürüstlük değeri metinlerde; verdiği sözü yerine getirme, doğruyu konuşmak, yalandan uzak durmak olarak verilmiştir. Dürüst olmanın insana her zaman kazandırdığının üzerinde durulur. Metinlerde bu değer 1 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Estetik değeri metinlerde; sanata ilgi ve alaka duymak, yaşamak istediği yerin hayalini canlandırmak, kelimelere sanatsal bir bakışla yaklaşmak gibi nitelikleri barındırmaktadır. Estetik güzelliğin farkına varmak, güzellikten söz etmek metinlerde ön plandadır. Metinlerde en çok yer verilen değerlerden biri olması bu değeri önemli kılmaktadır. Estetik değerinin metinlerde 24 defa kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Hoşgörü değeri, metinlerde insanların diğer insanlara karşı hoşgörülü olması gerektiği ve bu özelliklere sahip kişilerin toplum tarafından sevilip sayıldığı şeklinde ifade edilmiştir. Hoşgörü değerinin metinlerde 8 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Misafirperverlik değeri 1 metinde geçmektedir. Eve gelen misafiri iyi ağırlamak, misafirine her türlü ikramda bulunmak ve misafirin rahat etmesini sağlamak övülmektedir. Türk kültüründe misafirperverliğin önemi üzerinde durulmaktadır.

Metinlerde özgürlük değeri; çok önem verilen, uğruna her şeyin göze alınması gerektiği ifade edilen bir değer olarak yer bulmuştur. Özgürlüğün insanın en önemli hakkı olduğu belirtilmiştir. İnsanın bu hakkına sahip çıkması gerektiği anlatılmaktadır. Metinlerde bu değer 7 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinlerde sağlıklı olmaya önem verme ve insanın sağlığını koruması değeri 10 defa yer almaktadır. Sağlık ve Spor temasında bu değer daha fazla vurgulanmıştır.

Saygı değeri metinlerde; Türk büyüklerine ve Atatürk'e, yaşlılara, milletin kutsal değerlerine saygı duyulması gerektiği şeklinde vurgulanmaktadır. Bu değere metinlerde 15 defa yer verildiği tespit edilmiştir.

Sevgi değeri nerdeyse tüm temalarda ve metinlerde yer bulmuştur. Metinlerde en fazla yer verilen değer sevgi değeridir ve 24 defa kullanılmıştır. Metinlerde vatan, bayrak, Atatürk, anne, baba, evlat, hayvan sevgisi en çok değinilen sevgi türleridir. Arkadaş, okul, öğretmen sevgileri de önemle üzerinde durulan sevgilerdendir.

Sorumluluk değeri metinlerde; insanların kendisine, çevresine ve topluma olan sorumluluğu olarak yer almaktadır. Sorumluluk değeri metinlerde 8 defa yer almaktadır.

Temizlik değeri metinlerde kişinin sağlıklı olması için temizliğe önem vermesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Hem kişisel temizliğin hem de çevre temizliğinin önemi vurgulanmıştır. Temizlik değeri metinlerde 5 defa karşımıza çıkmaktadır.

Metinlerde vatanseverlik değerine 13 defa yer verilmektedir. Vatanını sevmek gerektiği vurgulanarak vatanını korumak ve vatanına hizmet etmenin vatandaşların en önemli görevlerinden bir tanesi olduğu ifade edilmektedir.

Metinlerde insanların yardıma muhtaç insanlara maddi ve manevi her türlü yardımın yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Fakirlere, yaşlılara, hastalara, hayvanlara yardım etmenin üzerinde durmakta ve bu değerden övgüyle söz edilmektedir. Yardımseverlik değerine metinlerde 5 defa yer verildiği tespit edilmiştir.

4. 2. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular

Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, temalar ve bunların içerdiği değerler ile ilgili sayısal veriler tablo 2'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2'den elde edilen verilere göre ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında 8 adet tema, 32 adet metin vardır. Her temada 1 adet dinleme metni, toplamda 8 adet dinleme metni bulunmaktadır.

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplamda 244 adet değer vardır. En fazla değeri 34 tane değer ile Millî Kültürümüz teması içermektedir. Sağlık ve Spor temasında 33 tane değer tespit edilmiştir. Erdemler temasında 32 adet değer tespit edilmiştir. Bilim ve Teknoloji temasında 31 tane değer ön plana çıkmıştır. Doğa ve Evren ile Millî Mücadele ve Atatürk temalarında 30 tane değer ön plana çıkmıştır. Birey ve Toplum temasında 29 tane değer tespit edilmiştir. Okuma Kültürü temasında 25 tane değer ön plana çıkmıştır. En fazla değer Millî Kültürümüz temasında, en az değer ise Okuma Kültürü temasındadır.

Metinlerde en fazla ön plana çıkan değer sevgi değeri olmuştur. Sevgi değerinin metinlerde 38 kez vurgulandığı belirgin olarak gözlenmiştir. Sevgi değerini daha sonra duyarlılık değeri takip etmiştir. Duyarlılık değerine metinlerde 29 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Saygı değerinin metinlerde 24 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Bilimsellik değerine metinlerde 18 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Estetik değerine metinlerde 17 defa vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Hoşgörü ve sağlığa önem vermek değerleri metinlerde 16 kez belirgin olarak gözlemlenmiştir. Yardımseverlik değerine metinlerde 15 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Dayanışma değerine metinlerde 12 defa vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Sorumluluk değerine metinlerde 10 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Vatanseverlik değerine metinlerde 8 defa vurgu yapıldığı görülmüştür. Bağımsızlık değerine metinlerde 7 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Çalışkanlık değerine metinlerde 6 defa vurgu yapıldığı görülmüştür. Temizlik ve barış değerlerine metinlerde 5 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Özgürlük, misafirperverlik ve aileye önem vermek değerlerine metinlerde 4 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Adil olmak ve dürüstlük değerlerine 3 defa metinlerde vurgu yapılmıştır. En fazla değere sahip tema Millî Kültürümüz temasıdır.

İncelenen metinlerde adil olma değeri övülen, beğenilen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Haksızlıklara karşı mücadele etmek, yapılan paylaşımlarda eşitliğe dikkat etmek ve bütün insanlara eşit davranmak adil olmanın gereği olarak ifade edilmiştir. Metinlerde adil olma değerine 3 yerde vurgu yapıldığı tespit edilmiştir.

Metinlerde ailenin varlığı üzerinde durulmaktadır. Anne-baba ve çocukların ailenin en değerli bireyleri olduğu aktarılmaktadır. Ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesi aile bireylerinin üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine bağlanır. Aile birliğine önem verme değeri 4 defa metinde vurgulanmaktadır.

Bağımsızlık değeri özellikle Millî Mücadele ve Atatürk temasında vurgulanmıştır. Bağımsızlığın ülkemiz ve milletimiz için çok önemli bir değer olduğu ifade edilmiştir. Bağımsızlığımızın kazanılmasında milletimizin yaşadığı mücadeleler anlatılmıştır. Atatürk'ün ülkemizin bağımsızlığı için yaptığı fedakârlıklar anlatılarak bu değerın çocuklara kazandırılması amaçlanmıştır. Bağımsızlık değeri metinlerde 7 defa vurgulanmıştır.

Metinlerde barışın, bireysel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir unsur olduğu üzerinde durulur. İnsanların yurttan ve dünyada barışın sağlanması için çalışmaları gerektiği vurgulanır. Barış değerinin bütün insanların ve devletlerin mutluluğu için gerekli olan ortak bir değer olduğu metinlerde ifade edilmiştir. Bu değere 5 defa yer verilmiştir.

Bilimsellik değeri metinlerde; bilime önem vermek, akli her zaman ön planda tutmak şeklinde vurgulanmıştır. Metinlerde bilimin yararlı olduğu, bilimin eğitim yoluyla aktarıldığı, bilimsel verileri kullanmanın önemi, bilgili insanların toplum tarafından sevildiği ve bilime ulaşmak için her türlü çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bilim ve Teknoloji,

Doğa ve Evren temalarındaki metinlerde bilimsellik değeri diğer temalara göre daha fazla vurgulanmıştır. Bilimsellik değeri metinlerde 18 defa yer almıştır.

Çalışkanlık değeri, metinlerde insanların beğendiği ve tavsiye ettiği bir değerdir. Çalışkan insanların toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan insanlar olduğu anlatılır. İnsanların çalışarak her türlü başarıya ulaşacağı ve mutlu olacağı aktarılır. Çalışkanlık değerine metinde 6 yerde vurgu yapılmıştır.

Metinlerde dayanışma değeri; iş bölümü yapmak, birlikte hareket etmek, tek kişinin yapamayacağı işlerin dayanışma ile daha kolay yapılacağı şeklinde ifade edilmektedir. Zor durumda olan kişilerin acı ve üzüntülerini paylaşmak gibi niteliklerin ön planda olduğu değerdir. Dayanışma değeri insanlar arasında övülen bir değerdir ve teşvik edilmektedir. Metinlerde insanların sahip olduklarını başkalarıyla paylaşmaları tavsiye edilip vurgulanmıştır. Dayanışma değerine metinlerde 12 defa yer verilmiştir.

Duyarlılık değeri metinlerde; insanlara, hayvanlara ve çevreye karşı duyarlı olmak gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Merhametli, şefkatli olmak ve insanlara karşı anlayışlı olmak duyarlılığın göstergesi olarak verilmiştir. İnsanlara, hayvanlara karşı duyarlı olmak övülen değerlerdendir. Metinlerde en çok tespit edilen değerlerden biri de duyarlılık değeridir. Bu değere metinlerde 29 defa vurgu yapılmıştır.

Dürüstlük değeri metinlerde; sözünü yerine getirme, doğruyu konuşmak, yalandan uzak durmak olarak verilmiştir. Dürüst olmanın insana her zaman kazandırdığının üzerinde durulur. Metinlerde 3 defa yer verilen bu değer yeteri kadar işlenmemiştir.

Estetik değeri metinlerde; sanata ilgi ve alaka duymak, yaşamak istediği yerin hayalini canlandırmak, kelimelere sanatsal bir bakışla yaklaşmak gibi nitelikler barındırmaktadır. Estetik güzelliğin farkına varmak, güzelliklerden söz etmek metinlerde ön plandadır. Estetik değerine metinlerde 17 defa vurgu yapılmıştır.

Hoşgörü değeri metinlerde, insanların diğer insanlara daha hoşgörülü olması gerektiği şeklinde yer almıştır. Hoşgörü değerine sahip insanların toplum tarafından sevildiği ve sayıldığı ifade edilmiştir. Bu değere metinlerde 16 defa yer verilmiştir.

Misafirperverlik değeri metinlerde 4 yerde geçmektedir. Eve gelen misafiri iyi ağırlamak, misafirine her türlü ikramda bulunmak ve misafirin rahat etmesini sağlamak övülmektedir. Metinlerde Türk kültüründe misafirperverliğin önemi üzerinde durulmaktadır.

Metinlerde özgürlük değeri; önem verilen, uğruna her şeyin göze alınması gerektiği ifade edilen bir değer olarak yer bulmuştur. Özgürlüğün insanın en önemli hakkı olduğu belirtilmiştir. Özgürlük değerinin metinlerde 4 defa yer aldığı görülmüştür.

Sağlıklı olmaya önem verme değeri metinlerde insanın sağlığının korunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sağlık ve Spor temasında bu değer daha çok vurgulanmıştır. Metinlerde sağlığa önem vermek değeri 16 defa yer almıştır.

Saygı değeri metinlerde; Türk büyüklerine, Atatürk'e, yaşlılara, kutsal değerlere saygı duyulması gerektiği şeklinde vurgulanmaktadır. Saygı değeri metinlerde en çok üzerinde durulan değerlerden biridir. Metinlerde saygı değeri 24 defa yer almıştır.

Sevgi değeri nerdeyse tüm eserlerde yer bulmuştur. Metinlerde en fazla geçen değer sevgi değeridir. Metinlerde vatan, millet, bayrak, Atatürk, anne, baba, evlat, hayvan sevgisi en çok değinilen sevgi türleridir. Arkadaş, okul, öğretmen sevgileri de önemle üzerinde durulan sevgilerdendir. Metinlerde sevgi değeri 38 defa gözlemlenmiştir.

Sorumluluk değeri metinlerde; insanların kendisine, çevresine ve topluma olan sorumluluğunu olarak vurgulanmaktadır. Metinlerde bu değer 10 yerde geçmektedir.

Temizlik değeri metinlerde kişinin sağlıklı olması için temizliğe önem vermesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Hem kişisel temizliğin hem de çevre temizliğinin önemi vurgulanmıştır. Metinlerde temizlik değeri 5 yerde vurgulanmıştır.

Vatanseverlik değeri metinlerde; vatanını sevmek, vatani korumak ve vatana hizmet etmek şeklinde ele alınmıştır. Vatansever olmanın vatandaşların en önemli görevlerinden bir tanesi olduğu vurgulanmaktadır. Metinlerde bu değer 8 yerde ele alınmıştır.

Yardımseverlik değeri metinlerde insanların yardıma muhtaç insanlara maddi-manevi her türlü yardımın yapılması gerektiği olarak yer almıştır. Fakirlere, yaşlılara, hastalara, hayvanlara yardım etmenin üzerinde durmaktadır.

4. 3. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile İlgili Bulgular

İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içerdiği değerlerin sayısal verileri tablo 3'te gösterilmiştir. İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında 8 adet tema, 32 tane metin vardır. Her temada 1 adet, toplamda 8 adet dinleme metni bulunmaktadır.

İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplamda 240 adet değer vardır. En fazla değeri 40 tane değer ile Millî Mücadele ve Atatürk teması içermektedir. Zaman ve Mekân temasında 37 tane değer tespit edilmiştir. Kişisel Gelişim temasında 36 tane değer tespit edilmiştir. Erdemler temasında 35 tane değer ön plana çıkmıştır. Milli Kültürümüz temasına 29 adet değere rastlanmıştır. Okuma Kültürü temasında 24 adet değer tespit edilmiştir. Bilim ve Teknoloji temasında 24 tane değer ön plana çıkmıştır. Doğa ve Evren temasında 15 adet değer tespit edilmiştir. En fazla değer Millî Mücadele ve Atatürk temasında; en az değer ise Doğa ve Evren temasındadır.

Tablo 3. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler

Temalar	Erdemler	Millî Mücadele ve Atatürk	Millî Kültürümüz	Bilim ve Teknoloji	Okuma Kültürü	Doğa ve Evren	Zaman ve Mekan	
Değerler								
Adil olma	1	1	1				1 1 1 5	
Aileye önem verme	1		1		1			
Bağımsızlık		2 2 1	1				1 1 1 1 9	
Barış	1	1					1 3	
Bilimsellik			1	1 2 3 2 1		2	12	
Çalışkanlık	2	1 1 1 1 1 1	1	2 1	1		1 1 1 16	
Dayanışma	2	1 1 1 1 1 1 1	1	1	1	1	2 1 1 1 16	
Duyarlılık	2	1 1 2 1	1	1	2 1 2 1 1	1 1 1	1 1 1 20	
Dürüstlük		1 1	1				1 1 1 5	
Estetik	1		2 1 2		2 2 2 1 1 1 1 2		20	
Hoşgörü	1 1 1 2	1	1			1	1 1 15	
Misafirperverlik	1		2				1 4	
Özgürlük		2 2 1	1			1 1 1 1 1 1 1 9		
		Ordu'ari ilk Hedefiniz Akdeniz... Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz Seyit onbaşı Barış Manço Sol Ayağım İnsanlarla Geçişme Sanatı Naim Süleymanoğlu Türk Mutrak Kültüründe Kahve Ben, Mimar Sinan Türkiye'm Anayurdum, Sebeğim, Çarem Deli Dumrul Piri Reis 2100'deki Yaşamdan Bir Gün Yeni Dünya Cahit Arf Okumak Deyince Divanı Lügat üt Türk ün Bulunuş Hikayesi Okumak Ayrıcalıktır Herkes Okuyamaz İlk gocukluk İlk Kar Bu Sabah Hava Berrak Lavanta Kokulu Köy Artık Antarktika'da Buz Dağlarının Arasında İstanbul Akşehir'de Bir Fil Moena Türk Köyü Kırkpınar'a Adını Veren Kırk Yiğit						

Tablo 3'ün devamı

Temalar	Erdemler	Millî Mücadele ve Atatürk	Millî Kütürümüz	Bilim ve Teknoloji	Okuma Kültürü	Doğa ve Evren	Zaman ve Mekan
Değerler							
Arların ilhamı							
Munise							
Dostluk							
Kardeşim							
Vatan Destanı							
Ordulari ilk Hedefiniz Akdeniz...							
Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz							
Seyit onbaşı							
Barış Manço							
Sol Ayağım							
İnsanlarla Geçirme Sanatı							
Naim Süleymanoğlu							
Türk Mutrak Kültüründe Kahve							
Ben, Mimar Sınan							
Türkiye'm Anayurdum, Sebeğim, Çarem							
Delî Dumrul							
Piri Reis							
2100'deki Yaşamdan Bir Gün							
Yeni Dünya							
Cahit Arf							
Okumak Deyince							
Divanı Lügat üt Türk ün Bulnuş Hikayesi							
Okumak Ayrıcalıktır Herkes Okuyamaz							
İlk çocukluk							
İlk Kar							
Bu Sabah Hava Berrak							
Lavanta Kokulu Köy							
Artık Antarktika'da Buz							
Dağlarının Arasında							
İstanbul							
Akşehir'de Bir Fii							
Moena Türk Köyü							
Kırkpınar'a Adını Veren Kırk Yiğit							
Toplam							
Sağlığa önem verme							
Saygı							
Sevgi							
Sorumluluk							
Temizlik							
Vatanserverlik							
Yardımserverlik							
Toplam							

Metinlerde en fazla ön plana çıkan değer sevgi değeri olmuştur. Sevgi değerinin metinlerde 32 kez vurgulandığı belirgin olarak gözlenmiştir. Sevgi değerini daha sonra saygı değeri takip etmiştir. Saygı değerine metinlerde 22 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Duyarlılık değerinin metinlerde 20 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Vatanseverlik değerine metinlerde 20 kez yer verilmiştir. Estetik değerine metinlerde 20 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir.

Dayanışma ve çalışkanlık değerleri 16 kez metinlerde belirgin olarak gözlemlenmiştir. Hoşgörü değerine metinlerde 15 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Yardımseverlik değerine metinlerde 13 kez yer verilmiştir. Bilimsellik değerine metinlerde 12 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Özgürlük değerine metinlerde 9 kez yer verilmiştir. Bağımsızlık değerine metinlerde 9 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Aileye önem vermek değerine metinlerde 7 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Sorumluluk değerine metinlerde 6 defa yer verilmiştir.

Adil olmak ve dürüstlük değerlerine metinlerde 5 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Misafirperverlik ve temizlik değerlerine metinlerde 4 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Sağlığa önem vermek değerine 3 defa metinlerde vurgu yapılmıştır. En fazla değer bir arada verildiği metin Moena Türk Köyü metnidir.

İncelenen metinlerde adil olma değeri övülen, beğenilen bir değer olarak yansıtılmaktadır. Haksızlıklara karşı mücadele etmek, paylaşımlarda eşitliğe dikkat etmek ve insanlara eşit davranmak adil olmanın gereği olarak ifade edilmiştir. Metinlerde adil olma değerinin 5 defa geçtiği tespit edilmiştir.

Metinlerde ailenin varlığı, anne-baba ve çocukların ailenin en değerli bireylerinin olduğu aktarılmaktadır. Ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesi, aile bireylerinin üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine bağlanır. Aile birliğine önem verme değeri metinlerde 7 yerde vurgulanmaktadır.

Bağımsızlık değeri özellikle Millî Mücadele ve Atatürk temasında vurgulanmıştır. Bağımsızlığın ülkemiz ve milletimiz için çok önemli bir değer olduğu ifade edilmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasında yaşanan mücadeleler anlatılmıştır. Atatürk'ün ülkemizin bağımsızlığı için yaptığı fedakârlıklar anlatılarak bu değer çocuklara kazandırılması amaçlanmıştır. Bu değer metinlerde 9 yerde geçmektedir.

Barışın bireysel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir unsur olduğu, insanların barışın sağlanması için çalışmalarını gerektiği vurgulanır. Barış değerinin bütün insanların ve devletlerin mutluluğu için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Barış değerinin metinlerde 3 yerde geçmesi yeteri kadar işlenmediğini ve bu değere metinlerde gerektiği kadar yer verilmediğini gösterir.

Bilimsellik değeri metinlerde; bilime önem vermek, akli ön planda tutmak olarak belirtilmiştir. Metinlerde bilimin yararlı olduğunu eğitim yoluyla aktarmak, bilimsel verileri kullanmak, bilgili insanların toplum tarafından sevilmesi; bilime ulaşmak için her türlü çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bilim ve Teknoloji temasındaki metinlerde bilimsellik değeri çok vurgulanmıştır ancak diğer temalarda bu değere fazla yer verilmemiştir. Bu değer metinlerde 12 yerde vurgulanmıştır.

Çalışkanlık değeri, metinlerde insanların beğendiği ve tavsiye ettiği bir değerdir. Çalışkan insanların toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan insanlar olduğu anlatılır. İnsanların çalışarak her türlü başarıya ulaşacağı ve mutlu olacağı aktarılır. Metinlerde bu değer 16 defa yer almıştır.

Metinlerde dayanışma değeri; iş bölümü yapıp birlikte hareket etmek, tek kişinin yapamayacağı işlerin dayanışma ile daha kolay yapılacağı şeklinde verilmiştir. Zor durumlardaki insanların acı ve üzüntülerini paylaşmak gibi niteliklerin ön planda olduğu değerdir. Dayanışma değeri insanlar arasında övülen bir değerdir ve teşvik edilmektedir. Metinlerde insanların sahip olduklarını başkalarıyla paylaşmaları tavsiye edilmektedir. Paylaşmanın önemi vurgulanarak özendirilmiştir. Metinlerde bu değer 16 defa yer almıştır.

Duyarlılık değeri metinlerde; insanlara, hayvanlara ve çevreye karşı duyarlı olmak gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Merhametli, şefkatli olmak ve insanlara karşı anlayışlı olmak duyarlılığın göstergesi olarak verilmiştir. İnsanlara, hayvanlara karşı duyarlı olmak övülen değerlerdendir. Metinlerde en çok tespit edilen değerlerden biri de duyarlılık değeridir. Bu değer metinlerde 20 defa vurgulanmıştır.

Dürüstlük değeri metinlerde; verdiği sözü yerine getirmek, doğruyu konuşmak, yalandan uzak durmak olarak verilmiştir. Dürüst olmanın insana her zaman kazandırdığının üzerinde durulur. Metinlerde bu değer 5 defa yer almıştır.

Estetik değeri metinlerde; sanata ilgi ve alaka duymak, yaşamak istediği yerin hayalini canlandırmak, kelimelere sanatsal bir bakışla yaklaşmak gibi nitelikleri barındırmaktadır. Estetik güzelliğin farkına varmak, güzellikten söz etmek metinlerde ön plandadır. Metinlerde estetik değeri 20 defa yer almıştır.

Hoşgörü değeri metinlerde, insanların diğer insanlara daha hoşgörülü olması gerektiği ve bu özelliklere sahip olan kişilerin toplum tarafından sevildiği ve sayıldığı olarak ifade edilmiştir. Metinlerde bu değere 15 defa yer verildiği gözlenmektedir.

Misafirperverlik değeri 4 metinde geçmektedir. Eve gelen misafiri iyi ağırlamak, misafirine her türlü ikramda bulunmak ve misafirin rahat etmesini sağlamak övülmektedir. Türk kültüründe misafirperverliğin önemi üzerinde durulur. Metinlerde bu değer yeteri kadar işlenmediği gözlenmektedir.

Metinlerde özgürlük değeri; çok önem verilen, uğruna her şeyin göze alınması gerektiği ifade edilen bir değer olarak yer bulmuştur. Özgürlüğün insanın en önemli hakkı olduğu belirtilmiştir. İnsanın bu hakkına sahip çıkması gerektiği anlatılmaktadır. Metinlerde bu değere 9 kez yer verildiği görülmüştür.

Sağlıklı olmaya önem verme değeri metinlerde, insanın sağlığının korunması ve sağlıklı kalmaya özen gösterilmesi olarak ele alınmıştır. Metinlerde bu değer 3 yerde vurgulanması bu değere çok az yer verildiğini göstermektedir.

Saygı değeri metinlerde; insanların Türk büyüklerine, Atatürk'e, yaşlılara, kutsal değerlere saygı duyması gerektiği şeklinde vurgulanmaktadır. Saygı değeri metinlerde en çok yer bulan değerlerden biridir. Bu değer metinlerde 22 kez vurgulanmaktadır.

Sevgi değeri nerdeyse tüm eserlerde yer bulmuştur. Metinlerde en fazla geçen değer sevgi değeridir. Metinlerde vatan, millet, bayrak, Atatürk, anne, baba, evlat, hayvan sevgisi en çok değinilen sevgi türleridir. Arkadaş, okul, öğretmen sevgileri de önemle üzerinde durulan sevgilerdendir. Bu değer metinlerde 32 kez yer almıştır.

Sorumluluk değeri metinlerde; insanların kendisine, çevresine ve topluma olan sorumluluğunu olarak vurgulanmaktadır. Metinlerde bu değer 6 yerde vurgulanmaktadır.

Temizlik değeri metinlerde, kişinin sağlıklı olması ve sağlıklı kalması için temizliğe önem vermesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Hem kişisel temizliğin hem de çevre temizliğini önemi vurgulanmıştır. Metinlerde bu değer 4 defa yer almıştır.

Vatanseverlik değerine metinlerde; vatanını sevmek, vatani korumak ve vatana hizmet etmek olarak yer verilmiştir. Vatansever olmanın vatandaşların en önemli görevlerinden bir tanesi olduğu vurgulanmaktadır. Metinlerde en çok kullanılan değerlerden bir tanesi de bu değerdir. Bu değer metinlerde 20 defa kullanılmıştır.

Metinlerde yardımseverlik değeri, yardıma muhtaç olan insanlara maddi-manevi her türlü yardımın yapılması gerektiği olarak belirtilmiştir. Fakirlere, yaşlılara, hastalara, hayvanlara yardım etmenin üzerinde durmakta ve bu değerden övgüyle söz edilmektedir. Metinlerde bu değere 13 defa yer verilmiştir.

4. 4. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular

İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içerdiği değerlerin sayısal verileri tablo 4 'te gösterilmiştir. İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabında 8 adet tema, 32 adet metin vardır. Her temada 1 adet dinleme metni, toplamda 8 tane dinleme metni bulunmaktadır.

Türkçe ders kitabında bulunan metinlerde toplamda 301 adet değer vardır. En fazla değeri 52 tane değer ile Millî Mücadele ve Atatürk teması içermektedir. Hak ve

Özgürlükler temasında 40 tane değer tespit edilmiştir. Milli Kültürümüz temasında 34 tane değer tespit edilmiştir. Erdemler temasında 44 tane değer ön plana çıkmıştır. Kişisel Gelişim temasında 40 adet değere rastlanmıştır. Birey ve Toplum temasında 33 adet değer tespit edilmiştir. Sanat temasında 34 tane değer ön plana çıkmıştır. Zaman ve Mekân temasında 24 adet değer tespit edilmiştir. En fazla değer Millî Mücadele ve Atatürk temasında; en az değer ise Zaman ve Mekân temasındadır.

Tablo 4'ün devamı

Temalar	Kişisel Gelişim	Millî Mücadele ve Atatürk	Birey ve Toplum	Sanat	Millî Kültürümüz	Zaman ve Mekân	Erdemler	Hak ve Özgürlükler
Değerler								
Benlik Üzerine	1							
Martı	1							
Acele Karar Vermeyin	2	2	1	1	1	1	2	2
Güler Yüz	2	2	2	2	2	2	2	2
Vatan yahut Silistre	2	2	2	2	2	2	2	2
O Geliyor	1	1	1	1	1	1	1	1
İstiklal Madalyası	1	1	1	1	1	1	1	1
Kahramanların Dilinden 15 Temmuz	1	1	1	1	1	1	1	1
Faydalı Bir İş Görmek Zevki	2	2	2	2	2	2	2	2
Gurbet	2	2	2	2	2	2	2	2
Türkçenin Güzelliği	2	2	2	2	2	2	2	2
Çocuk ve Ekmek	1	1	1	1	1	1	1	1
Sanat	1	1	1	1	1	1	1	1
Mikro Minyatür	1	1	1	1	1	1	1	1
Selimiye Camii	1	1	1	1	1	1	1	1
Bir Kış Öyküsü	1	1	1	1	1	1	1	1
Anadolu Uygarıkları	1	1	1	1	1	1	1	1
Burada Dur	1	1	1	1	1	1	1	1
Ergenekon Destanı	1	1	1	1	1	1	1	1
Türklerde Toylar Merasimleri, şenlikler	1	1	1	1	1	1	1	1
Kalbin Sesi	1	1	1	1	1	1	1	1
Geçen Zaman	1	1	1	1	1	1	1	1
Değirmende Döner Taşım	1	1	1	1	1	1	1	1
Satılık Ev	1	1	1	1	1	1	1	1
Yunus Emre'nin Mezarları	1	1	1	1	1	1	1	1
Gülü İncitme Gönüü	1	1	1	1	1	1	1	1
Emine Teyzenin Çilek Reçeli	1	1	1	1	1	1	1	1
Yürekdede ile Padişah	1	1	1	1	1	1	1	1
Biğge Adamın Yolu	1	1	1	1	1	1	1	1
Aliye İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadeləsi	1	1	1	1	1	1	1	1
Özgürlük	1	1	1	1	1	1	1	1
Burada Bulbul Ağlamış	1	1	1	1	1	1	1	1
Toplam	2							
Sağlığa önem verme	2	2	1	1	1	1	2	2
Saygı	2	2	1	2	2	2	2	2
Sevgi	2	2	2	2	2	2	2	2
Sorumluluk	1	1	1	1	1	1	1	1
Temizlik	0							
Vatanseverlik	1	2	3	1	2	1	1	2
Yardımsızlık	2	1	2					
Toplam	7	8	15	9	13	9	15	13
Toplam	40	52	33	34	34	24	44	40
Toplam	301							

Metinlerde en fazla ön plana çıkan değer sevgi değeri olmuştur. Sevgi değerinin metinlerde 41 kez vurgulandığı belirgin olarak gözlenmiştir. Sevgi değerini daha sonra saygı değeri takip etmiştir. Saygı değerine metinlerde 30 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Duyarlılık değerinin metinlerde 30 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Vatanseverlik değerine metinlerde 21 defa vurgu yapıldığı görülmüştür. Hoşgörü değerine metinlerde 19 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Estetik değerine metinlerde 28 defa vurgu yapılmıştır. Dayanışma, özgürlük ve çalışkanlık değerlerine metinlerde 18 kez yer verildiği görülmüştür. Yardımseverlik değerine metinlerde 17 defa yer verildiği görülmüştür. Bilimsellik değerine metinlerde 5 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Bağımsızlık değerine metinlerde 13 defa yer verilmiştir. Aileye önem vermek değerine metinlerde 8 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Sorumluluk değerine metinlerde 12 defa yer verilmiştir. Adil olmak ve barış değerlerine metinlerde 4 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Misafirperverlik değerine metinlerde 9 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Dürüstlük değerine metinlerde 6 defa vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Sağlığa önem vermek değerine 2 defa metinlerde vurgu yapılmıştır. Temizlik değerine herhangi bir metinde rastlanmamıştır. İçerisinde değer tespit edilemeyen metin gözlemlenmemiştir.

İncelenen metinlerde adil olma değeri övülen, beğenilen bir değer olarak yansıtılmaktadır. Haksızlıklara karşı mücadele etmek, paylaşımlarda eşitliğe dikkat etmek ve insanlara eşit davranmak adil olmanın gereği olarak ifade edilmiştir. Bu değer metinlerde 4 defa yer almaktadır.

Metinlerde ailenin varlığının öneminden bahsedilmektedir. Anne-baba ve çocukların ailenin en değerli bireyleri olduğu aktarılmaktadır. Ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesi, aile bireylerinin üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine bağlanır. Aile birliğine önem verme değeri metinlerde 8 kez kullanılmıştır.

Bağımsızlık değeri özellikle Millî Mücadele ve Atatürk temasında vurgulanmıştır. Bağımsızlığın ülkemiz ve milletimiz için çok önemli bir değer olduğu ifade edilmektedir. Bağımsızlığın kazanılmasında milletin yaşadığı mücadeleler anlatılmıştır. Atatürk'ün ülkemizin bağımsızlığı için yaptığı fedakârlıklar anlatılarak bu değerın çocuklara kazandırılması amaçlanmıştır. Bağımsızlık değerinin incelenen metinlerde 13 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinlerde barışın bireysel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir unsur olduğu anlatılmaktadır. İnsanların yurttta ve dünyada barışın sağlanması için çalışmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Barış değerinin bütün insanların ve devletlerin mutluluğu için gerekli olduğu ifade edilmektedir. Barış değeri incelenen metinlerde 4 yerde geçmektedir.

Bilimsellik değeri metinlerde; bilime önem vermek, akli ön planda tutmak olarak yer almaktadır. Metinlerde bilimin yararlı olduğunu eğitim vasıtasıyla aktarmak, bilimsel verileri

kullanmanın önemini kavratmak, bilgili insanların toplum tarafından sevildiği ve bilime ulaşmak için her türlü çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Metinlerde bilimsellik değerine 5 defa yer verilmiştir.

Çalışkanlık değeri metinlerde, insanların beğendiği ve tavsiye ettiği bir değer olmaktadır. Çalışkan insanların toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan insanlar olduğu anlatılır. İnsanların çalışarak her türlü başarıya ulaşacağı ve mutlu olacağı aktarılır. Metinlerde çalışkanlık değeri 18 kez kullanılmıştır.

Metinlerde dayanışma değeri; iş bölümü yapıp birlikte hareket etmek, tek kişinin yapamayacağı işlerin dayanışma ile daha kolay yapılacağı şeklinde verilmiştir. Zor durumdaki insanların acı ve üzüntülerini paylaşmak gibi niteliklerin ön planda olduğu değerdir. Dayanışma değeri insanlar arasında övülen bir değerdir ve teşvik edilmektedir. Metinlerde insanların sahip olduklarını başkalarıyla paylaşmaları tavsiye edilmektedir. Paylaşmanın önemi metinlerde vurgulanarak dayanışma özendirilmiştir. Metinlerde bu değer 18 defa kullanıldığı görülmüştür.

Duyarlılık değeri metinlerde; insanlara, hayvanlara ve çevreye karşı duyarlı olmak gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Merhametli, şefkatli olmak ve insanlara karşı anlayışlı olmak duyarlılığın göstergesi olarak verilmiştir. İnsanlara, hayvanlara ve çevreye karşı duyarlı olmak övülen değerlerdendir. Metinlerde en çok tespit edilen değerlerden biri de duyarlılık değeridir. Bu değer metinlerde 30 defa yer bulmuştur.

Dürüstlük değeri metinlerde; verilen sözü yerine getirmek, sonu ne olursa olsun doğruyu konuşmak, yalandan uzak durmak olarak verilmiştir. Dürüst olmanın insana her zaman kazandırdığının üzerinde durulur. Metinlerde dürüstlük değeri 6 defa kullanılmıştır.

Estetik değeri metinlerde; sanata ilgi ve alaka duymak, yaşamak istediği yerin hayalini canlandırmak, kelimelere sanatsal bir bakışla yaklaşmak gibi nitelikleri barındırmaktadır. Estetik güzelliğin farkına varmak ve bu güzellikten söz etmek metinlerde ön plandadır Metinlerde en çok tespit edilen değerlerden biri de estetik değeridir. Bu değer metinlerde 28 yerde tespit edilmiştir.

Hoşgörü değeri metinlerde; insanların diğer insanlara karşı daha hoşgörülü olması gerektiği ve bu özelliklere sahip olan kişilerin toplum tarafından sevildiği ve sayıldığı şeklinde ifade edilmiştir. Metinlerde bu değer 19 defa yer aldığı tespit edilmiştir.

Misafirperverlik değeri metinlerde; eve gelen misafiri iyi ağırlamak, misafirine her türlü ikramda bulunmak ve misafirin rahat etmesini sağlamak olarak yer bulmaktadır. Metinlerde Türk kültüründe misafirperverliğin önemi üzerinde durulur. Metinlerde bu değer 9 defa yer aldığı görülmüştür.

Metinlerde özgürlük değeri; kendisine önem verilen, uğruna her şeyin göze alınması gerektiği ifade edilen önemli bir değer olarak yer bulmuştur. Özgürlüğün insanın en önemli

hakkı olduğu belirtilmiştir. İnsanın bu hakkına her zaman sahip çıkması gerektiği anlatılmaktadır. Metinlerde bu değer 18 defa yer aldığı görülmüştür.

Sağlıklı olmaya önem verme değeri metinlerde, insanın sağlığını koruması ve sağlıklı kalmaya özen göstermesi gerektiği şeklinde yer almaktadır. Metinlerde bu değer 2 kez kullanılması bu değere yeteri kadar yer verilmediğini göstermektedir.

Saygı değeri metinlerde; insanların Türk büyüklerine, Atatürk'e, yaşlılara, kutsal değerlere saygı duyması gerektiği şeklinde vurgulanmaktadır. Saygı değeri metinlerde en çok yer verilen değerlerdendir. Bu değer metinlerde 30 defa yer aldığı görülmüştür.

Sevgi değeri nerdeyse tüm eserlerde yer bulmuştur. Metinlerde en fazla geçen değer sevgi değeridir. Metinlerde vatan, millet, bayrak, Atatürk, anne, baba, evlat, hayvan sevgisi en çok değinilen sevgi türleridir. Arkadaş, okul, öğretmen sevgileri de üzerinde durulan sevgilerdendir. Sevgi değerinin metinlerde 41 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sorumluluk değeri metinlerde; insanların kendisine, çevresine ve topluma olan sorumluluğunu olarak vurgulamaktadır. Metinlerde bu değer 12 kez kullanıldığı görülmüştür.

Temizlik değeri herhangi bir metinde tespit edilmemiştir.

Vatanseverlik değeri metinlerde; vatanını sevmek gerektiği, vatani korumak ve vatana hizmet etmenin vatandaşların en önemli görevlerinden bir tanesi olduğu şeklinde yer almaktadır. Metinlerde bu değer 21 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinlerde yardımseverlik değeri; insanların yardıma muhtaç olan insanlara maddi-manevi her türlü yardımın yapılması gerektiği şeklinde yer almaktadır. Fakirlere, yaşlılara, hastalara, hayvanlara yardım etmenin üzerinde durmakta ve bu değerden övgüyle söz edilmektedir. Metinlerde yardımseverlik değerinin 17 defa kullanıldığı görülmüştür.

4. 5. İlköğretim 5-8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İçerdiği Değerler ile ilgili Bulgular

Tablo 5. İlköğretim 5-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin Sınıflara Göre Dağılımı

Değerler	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Adil olma	2	3	5	4	14
Aileye önem verme	2	4	7	8	21
Bağımsızlık	8	7	9	13	37
Barış	1	5	3	4	13
Bilimsellik	12	18	12	5	47
Çalışkanlık	13	6	16	18	53
Dayanışma	10	12	16	18	56
Duyarlılık	23	29	20	30	102

Tablo 5'in devamı

Değerler	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Dürüstlük	1	3	5	6	15
Estetik	24	17	20	28	89
Hoşgörü	8	16	15	19	58
Misafirperverlik	1	4	4	9	18
Özgürlük	7	4	9	18	38
Sağlığa önem verme	10	16	3	2	31
Saygı	15	24	22	30	91
Sevgi	24	38	32	41	135
Sorumluluk	8	10	6	12	36
Temizlik	5	5	4	0	14
Vatanseverlik	13	8	20	21	62
Yardımseverlik	5	15	13	17	50
TOPLAM	191	244	240	301	976

İlköğretim 5-8. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içerdiği değerlerin sayısal verileri tablo 5'te gösterilmiştir.

İlköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde 5. sınıfta 191, 6. sınıfta 244, 7. sınıfta 240 ve 8. sınıfta 301 değer tespit edilmiştir. Tüm sınıflarda toplamda ise 976 kez değerlerin geçtiği sonucuna varılmıştır.

5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok ön plana çıkan değer sevgi değeri olmuştur. Sevgi değerinin metinlerde 135 defa kullanıldığı belirgin olarak gözlemlenmiştir. Sevgi değerini daha sonra duyarlılık değeri takip etmiştir. Duyarlılık değerinin metinlerde 102 kez kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Saygı değerinin incelenen metinlerde 91 kez kullanılması onu 3. en çok kullanılan değer yapmıştır. Estetik değerine metinlerde 89 defa yer verilmiştir. Vatanseverlik değerine incelenen metinlerde 62 kez vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Hoşgörü değerine incelenen metinlerde 58 defa yer verildiği gözlemlenmiştir. Dayanışma değerine incelenen metinlerde 56 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Çalışkanlık değerine incelenen metinlerde 53 kez yer verildiği tespit edilmiştir. Yardımseverlik değerine incelenen metinlerde 50 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Bilimsellik değerine incelenen metinlerde 47 kez yer verildiği tespit edilmiştir. Özgürlük değerine incelenen metinlerde 38 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Bağımsızlık değerine incelenen metinlerde 37 kez yer verildiği gözlemlenmiştir. Sorumluluk değerine incelenen metinlerde 36 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Sağlığa önem verme değerine incelenen metinlerde 31 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Aileye önem verme değerine incelenen metinlerde 21 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Misafirperverlik değerine incelenen metinlerde 18 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Dürüstlük değerine incelenen metinlerde 15 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Adil olma

ve temizlik değerlerine incelenen metinlerde 14 kez vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Barış değerine incelenen metinlerde 13 kez vurgu yapılarak en az yer verilen değer olmuştur. İçerisinde değer tespit edilemeyen metin gözlemlenmemiştir.

4. 6. Trabzon İlinde En Çok Satın Alınan Altı Çocuk Kitabındaki Değerler ile İlgili Bulgular

Trabzon ilinde en çok satın alınan 6 çocuk kitabındaki değerlerin sayısal verileri tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Trabzon İlinde En Çok Satın Alınan 6 Çocuk Kitabındaki Değerler

Trabzon İlinde En Çok Satılan Altı Çocuk Kitabı							
Değerler	Levent Çanakkale'de	Sade Dondurma	Kanuni'yle Bir Gün	Haritada Kaybolmak	Küçük Kara Balık	Yürekdede ile Padişah	Toplam
Adil olma			1				1
Aileye önem verme					1	2	3
Barış		1					1
Bağımsızlık				1			1
Bilimsellik				2			2
Çalışkanlık		1	1	1		2	5
Dayanışma	2		1	3		2	8
Duyarlılık				1		1	2
Dürüstlük	1	1			1		3
Estetik			1	3			4
Hoşgörü	1					3	4
Misafirperverlik		2	1			6	9
Özgürlük				4	4		8
Sağlığa önem verme		1	2		1		4
Saygı	1		3	2	1	2	9
Sevgi	1	1		3	1	12	18
Sorumluluk	4			1		1	6
Temizlik		1	1				2
Vatanseverlik	4						4
Yardımseverlik	7			2	2	2	13
Toplam	21	8	11	23	11	33	107

Trabzon ilinde en çok satın alınan 6 çocuk kitabında değerlerin toplamda 107 defa yer aldığı tespit edilmiştir. En fazla değeri 33 tane değer ile Yürekdede ile Padişah isimli çocuk kitabı içermektedir. Haritada Kaybolmak isimli çocuk kitabında değerlere 23 kez yer verildiği ön plana çıkmaktadır. Levent Çanakkale'de isimli çocuk kitabında değerler 21 defa yer almıştır. Küçük Kara Balık ve Kanuni'yle Bir Gün isimli çocuk kitaplarında

değerlere 11'er defa yer verildiği tespit edilmiştir. Sade Dondurma isimli çocuk kitabında değerlerin 8 defa kullanıldığı görülmüştür. Kitaplarda en fazla ön plana çıkan değer sevgi değeridir. Sevgi değeri hemen hemen bütün kitaplarda vurgulanmıştır. Sevgi değerini saygı, misafirperverlik ve yardımseverlik değerleri takip etmektedir. Daha sonra bağımsızlık, özgürlük, sağlığa önem verme, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri kitaplarda yer almaktadır. Aileye önem vermek, duyarlılık, dürüstlük, estetik, temizlik değerleri de kitaplarda geçmektedir. Adil olma, barış, bilimsellik, hoşgörü değerlerine metinlerde çok az yer verilmiştir. Kitaplarda işlenmeyen değer yoktur.

Levent Çanakale'de kitabında dayanışma, dürüstlük, hoşgörü, sevgi, saygı, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri ön plandadır. Yardımseverlik, vatanseverlik ve sorumluluk değerleri diğerlerinden daha fazla kullanılmıştır.

Sade Dondurma kitabında barış, çalışkanlık, dürüstlük, misafirperverlik, sağlığa önem vermek, sevgi ve temizlik değerleri ön plandadır.

Kanuni'yle Bir Gün kitabında adil olmak, çalışkanlık, dayanışma, estetik, misafirperverlik, sağlığa önem vermek, saygı ve temizlik değerleri yer almaktadır.

Haritada Kaybolmak kitabında bağımsızlık, bilimsellik, dayanışma, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri ön plandadır. Özgürlük, estetik, dayanışma ve sevgi değerlerinin diğer değerlere göre kitapta daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Küçük Kara Balık kitabında aileye önem vermek, dürüstlük, özgürlük, sağlığa önem vermek, sevgi, saygı ve yardımseverlik değerleri ön plandadır. Özgürlük ve yardımseverlik değerlerinin kitapta diğer değerlere nazaran daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Yürekdede ile Padişah kitabı değerlerin sayısı olarak en çok yer aldığı kitaptır. Bu kitapta toplamda değerlere 33 defa yer verildiği görülmüştür. Yürekdede ile Padişah kitabında aileye önem verme, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri ön plandadır. Yürekdede ile Padişah kitabında sevgi değeri çok fazla kullanılmıştır ve bu kitapta en fazla ön plana çıkan değerdir. Misafirperverlik ve hoşgörü değerleri de sevgi değerinden sonra en çok kazandırılmaya çalışılan değerlerdir.

4. 7. Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerler ile Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Karşılaştırılması

Tablo 7. Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Değerlerin Frekans ve Yüzdeleri

Değerler	İlköğretim 5-8 Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerdeki Değer Frekansı	İlköğretim 5-8 Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerdeki Değerin Yüzdesi
Adil olma	14	%1,43
Aileye önem verme	21	%2,15
Bağımsızlık	37	%3,79
Barış	13	%1,33
Bilimsellik	47	%4,81
Çalışkanlık	53	%5,43
Dayanışma	56	%5,73
Duyarlılık	102	%10,45
Dürüstlük	15	%1,53
Estetik	89	%9,11
Hoşgörü	58	%5,94
Misafirperverlik	18	%1,84
Özgürlük	38	%3,89
Sağlığa önem verme	31	%3,17
Saygı	91	%9,32
Sevgi	135	%13,83
Sorumluluk	36	%3,68
Temizlik	14	%1,43
Vatanseverlik	62	%6,35
Yardımsızlık	50	%5,12
TOPLAM	976	%%100

Tablo 8. En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Frekans ve Yüzdeleri

Değerler	Trabzon İlinde En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Frekansı	Trabzon İlinde En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Yüzdesi
Adil olma	1	%0,93
Aileye önem verme	3	%2,80
Bağımsızlık	1	%0,93
Barış	1	%0,93
Bilimsellik	2	%1,86
Çalışkanlık	5	%4,67
Dayanışma	8	%7,47
Duyarlılık	2	%1,86
Dürüstlük	3	%2,80
Estetik	4	%3,73
Hoşgörü	4	%3,73
Misafirperverlik	9	%8,41

Tablo 8'in devamı

Değerler	Trabzon İlinde En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Frekansı	Trabzon İlinde En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Yüzdesi
Özgürlük	8	%7,47
Sağlığa önem verme	4	%3,73
Saygı	9	%8,41
Sevgi	18	%16,82
Sorumluluk	6	%5,60
Temizlik	2	%1,86
Vatanseverlik	4	%3,73
Yardıms severlik	13	%12,14
TOPLAM	107	%100

Tablo 9. Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerler ile Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Yüzdeleri

Değerler	İlköğretim 5-8 Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerdeki Değerlerin Yüzdeleri	Trabzon İlinde En Çok Satılan 6 Çocuk Kitabındaki Değerlerin Yüzdeleri
Adil olma	%1,43	%0,93
Aileye önem verme	%2,15	%2,80
Bağımsızlık	%3,79	%0,93
Barış	%1,33	%0,93
Bilimsellik	%4,81	%1,86
Çalışkanlık	%5,43	%4,67
Dayanışma	%5,73	%7,47
Duyarlılık	%10,45	%1,86
Dürüstlük	%1,53	%2,80
Estetik	%9,11	%3,73
Hoşgörü	%5,94	%3,73
Misafirperverlik	%1,84	%8,41
Özgürlük	%3,89	%7,47
Sağlığa önem verme	%3,17	%3,73
Saygı	%9,32	%8,41
Sevgi	%13,83	%16,82
Sorumluluk	%3,68	%5,60
Temizlik	%1,43	%1,86
Vatanseverlik	%6,35	%3,73
Yardıms severlik	%5,12	%12,14
TOPLAM	%100	%100

İlköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 128 adet metin incelendiğinde tüm sınıflarda belirlenen 20 değer toplamda 976 defa geçtiği tespit edilmiştir. Trabzon ilinde

en çok satın alınan 6 çocuk kitabı incelendiğinde belirlenen 20 değer in kitaplarda toplamda 107 defa geçtiği tespit edilmiştir.

4. 7. 1. Adil Olmak Değeri ile İlgili Bulgular

Adil olmak değeri araştırmadaki eserlerde; herkese adaletli bir şekilde davranmak, yapılan haksızlık ve hukuksuzluklara karşı durmak, paylaşımlarda eşitlik ilkesine dikkat etmek, toplumda adaleti sağlamak için yollar aramak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hem Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hem de en çok satılan çocuk kitaplarında adil olmak değerinin diğer değerlere göre az kullanıldığı görülmüştür. Bu değer in Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 14 (%1,43) defa geçtiği görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 1 (%0,93) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Adil olmak değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde, en çok satılan çocuk kitaplarına göre daha fazla yer aldığı görülmüştür.

4. 7. 2. Aileye Önem Vermek Değeri ile İlgili Bulgular

Aileye önem vermek değeri incelenen eserlerde; aile bireylerin aileden uzak kalmaması, ailede birlik ve beraberliğin sağlanması, eşlerin birbirlerine bağlı olması, çocuklara sahip çıkılarak korunması, aile bireyleri arasında sevinçleri, üzüntüleri paylaşmak şeklinde olduğu görülmektedir. Aileye önem vermek değerine Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan çocuk kitaplarında diğer değerlere oranla az yer verildiği görülmüştür. Bu değer in Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 21 (%2,15) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 3 (%2,80) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan çocuk kitaplarında bu değer in yer alma oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak aileye önem vermek değerinin en çok satılan çocuk kitaplarında ders kitaplarındaki metinlere göre daha fazla ele alındığı görülmüştür.

4. 7. 3. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgular

Bağımsızlık değeri incelenen eserlerde; devletin sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan diğer devletlerin egemenliği altında olmaması, bağımsız bir şekilde yaşaması ve bağımsızlığa önem verilerek korunması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bağımsızlık değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 37 (%3,79) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 1 (%0,93) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu değer in Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde işleme oranının en çok satılan çocuk kitaplarındaki işleme oranından çok daha fazla olduğu görülmüştür.

4. 7. 4. Barış Değeri ile İlgili Bulgular

Barış değeri incelenen eserlerde; insanların barışı istemesi, sevmesi, her zaman barıştan yana olması, her yerde barışı sağlamaya çalışması ve dünyaya barışı hâkim kılmaya çalışması şeklinde olduğu görülmektedir. Barışın yurttta ve dünyada en önemli kazanım olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 13 (%1,33) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 1 (%0,93) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan çocuk kitaplarında bu değerin işleme oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak barış değerine, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok satılan çocuk kitaplarına göre daha fazla yer verildiği görülmüştür.

4. 7. 5. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular

Bilimsellik değeri incelenen eserlerde; bilgiye ve bilime önem vermek, bilgiyi gelecek nesillere aktarmaya çalışmak, bilgiye araştırma yöntemi ile ulaşılabileceğini bilmek, bilimde hiçbir zaman rastlantıya yer vermemek, bilgiye ulaşmada eğitimin önemini anlamak ve Atatürk'ün bilime verdiği önemi kavramak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 47 (%4,81) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitaplarında ise 2 (%1,86) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu değere Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer verilme oranının en çok satılan 6 çocuk kitabında yer verilme oranına göre çok daha fazla olduğu görülmüştür.

4. 7. 6. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular

Çalışkanlık değeri incelenen eserlerde; çalışmaya önem vermek, çalışmayı üstün görmek, çalışarak zengin olmak, daha iyiye ulaşmak için her zaman çalışılması gerektiği, insanın istediği her şeye çok çalışarak ulaşabileceği, boş durmayıp sürekli bir şeylerle meşgul olmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışarak insanın her zaman kazanacağını önemi vurgulanmıştır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 53 (%5,43) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 5 (%4,67) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan çocuk kitaplarında bu değerin yer alma oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak çalışkanlık değerinin incelenen eserlerde yer verilme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok satılan çocuk kitaplarına göre biraz daha fazla ön planda olduğu görülmüştür.

4. 7. 7. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular

İncelenen eserlerde dayanışma değeri; birlikte hareket etmek, birlikten kuvvet doğması, zor işlerin birlikte çok daha kolay yapılacağı, birlikte olunca yapılamayacak işlerin olmayacağı olarak yer almaktadır. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 56 (%5,73) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 8 (%7,47) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 çocuk kitabında bu değer yer alma oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak dayanışma değerinin en çok satılan 6 çocuk kitabındaki yer alma oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki yer alma oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

4. 7. 8. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular

İncelenen eserlerde duyarlılık değeri; sahipsiz insanlara kol kanat germek, insanların dertleriyle dertlenmek, milli ve evrensel sorunlara karşı hassas olmak, toplumsal olaylara, çevreye karşı empati kurmak ve bunun sayesinde insanlara faydalı olmak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 102 (%10,45) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 2 (%1,86) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Duyarlılık değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde işlenme oranının en çok satılan 6 çocuk kitabındaki işlenme oranına göre çok daha fazla olduğu görülmüştür. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en fazla yer alan değerlerden biri iken; en çok satılan 6 çocuk kitabında çok daha az olarak yer aldığı görülmüştür.

4. 7. 9. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular

İncelenen eserlerde dürüstlük değeri; yalan söylememek, her zaman doğru sözlü olmak, verdiği sözü yerine getirmek, insanlara karşı iyi niyetli olmak, iki yüzlü davranmamak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 15 (%1,53) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 3 (%2,80) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 çocuk kitabında bu değer işlenme oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak dürüstlük değerinin en çok satılan 6 çocuk kitabındaki işlenme oranının, Türkçe ders kitaplarındaki işlenme oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

4. 7. 10. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular

Estetik değeri incelenen eserlerde; Türk ve dünya mimarîsinin estetik güzelliğini fark etmek, doğadaki estetik güzelliği görmek, dış görünüşüne özen göstermek, yaşanan yeri estetik olarak güzelleştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 89 (%9,11) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 4 (%3,73) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Estetik değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde işlenme oranının, en çok satılan 6 çocuk kitabındaki işlenme oranına göre çok daha fazla olduğu görülmüştür. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en fazla vurgulanan değerlerden biri iken; en çok satılan çocuk kitaplarında çok daha az olarak vurgulandığı görülmüştür.

4. 7. 11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgular

Hoşgörü değeri incelenen eserlerde; hataları affetmek, farklı duygu ve düşüncelere karşı anlayışlı olmak, insanları oldukları gibi kabul etmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 58 (%5,94) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 4 (%3,73) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Hoşgörü değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde işlenme oranının en çok satılan 6 çocuk kitabındaki işlenme oranına göre çok daha fazla olduğu görülmüştür. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde daha fazla vurgulanırken en çok satılan 6 çocuk kitabında daha az vurgulandığı görülmüştür.

4. 7. 12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular

İncelenen eserlerde misafirperverlik değeri; misafirlere karşı saygılı olmak, misafiri ağırlamaktan mutlu olmak, misafirlere her türlü ikramda bulunmak, misafire içten davranmak, elinde ne varsa misafiriyle paylaşmak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 18 (%1,84) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitaplarında ise 9 (%8,41) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Misafirperverlik değerinin en çok satılan çocuk kitaplarındaki işlenme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki işlenme oranına göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu değer en çok satılan 6 çocuk kitabında daha fazla vurgulanırken; Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde daha az vurgulanmıştır.

4. 7. 13. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular

Özgürlük değeri incelenen eserlerde; devletin ve milletin özgür olması, başka milletlere köle olmaması, özgürlük için gereken her türlü mücadelenin verilmesi ve özgürlüğün gelecek nesillere taşınması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 38 (%3,89) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 8 (%7,47) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Özgürlük değerinin en çok satılan çocuk kitaplarındaki işlenme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki işlenme oranından daha fazla olduğu görülmüştür. Yani özgürlük değerinin, en çok satılan 6 çocuk kitabında Türkçe ders kitaplarındaki metinlere göre daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

4. 7. 14. Sağlığa Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular

Sağlığa önem vermek değeri incelenen eserlerde; sağlığa önem vererek sağlıklı kalmak için çalışmak, sağlığına dikkat etmek, sağlık için dengeli beslenmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 çocuk kitabında bu değer yer alma oranlarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 31 (%3,17) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 4 (%3,73) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sağlığa önem vermek değerinin en çok satılan 6 çocuk kitabındaki yer alma oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alma oranından biraz daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4. 7. 15. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular

Saygı değeri incelenen eserlerde; kendinden büyüklere saygılı olmak, Atatürk'e ve Türk büyüklerine saygı duymak, vatana, bayrağa, kutsal değerlere saygılı olmak, millî ve dini bayramlara ve özel günlere saygılı olmak vb. gibi toplum tarafından kabul edilen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Saygı değeri Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 çocuk kitabında en fazla yer verilen değerlerden biridir. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 91 (%9,32) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitaplarında ise 9 (%8,41) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Saygı değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alma oranının en çok satılan 6 çocuk kitabındaki yer alma oranından fazla olduğu tespit edilmiştir.

4. 7. 16. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular

Sevgi değeri incelenen eserlerde; insanlara ve doğaya karşı sevgi dolu olmak, her şeyi yaratıldığı için sevmek, Türk büyüklerini, Atatürk', vatani, bayrağı sevmek gibi kutsal değerleri ön plana almak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sevgi değeri hem Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hem de en çok satılan 6 ocuk kitabında en fazla yer verilen değerdir. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 135 (%13,83) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 ocuk kitabında ise 18 (%16,82) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sevgi değerinin en çok satılan 6 ocuk kitabındaki yer verilme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki yer verilme oranından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4. 7. 17. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular

İncelenen eserlerde sorumluluk değeri; bireylerin üzerine düşen görevleri bilmesi, vatana ve millete karşı görevlerinin bilincinde olması, çevreye karşı görevlerini bilmesi, verilen görevleri zamanında ve eksiksiz yapması, aile içindeki sorumluluğunu bilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 36 (%3,68) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 ocuk kitabında ise 6 (%5,60) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sorumluluk değerinin en çok satılan 6 ocuk kitabındaki yer verilme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki yer alma oranına göre daha fazla olduğu görülmüştür.

4. 7. 18. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgular

Temizlik değeri incelenen eserlerde; evini ve çevreyi temiz tutmak, kendi vücut temizliğine dikkat etmek, temizliği her yerde uygulamak şeklinde ifade edilmektedir. Temizlik değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 ocuk kitabında diğer değerlerden daha az yer aldığı görülmüştür. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 14 (%1,43) defa kullanıldığı görülmüştür. En çok satılan 6 ocuk kitabında ise 2 (%1,86) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Temizlik değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan 6 ocuk kitabında yer alma oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ancak en çok satılan 6 ocuk kitabında Türkçe ders kitaplarındaki metinlere göre daha fazla ele alındığı görülmüştür.

4. 7. 19. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular

Vatanseverlik değeri incelenen eserlerde; vatanını severek gerektiğinde onun için ölmek, vatani için canını verenlere saygı duymak, vatani ve milleti severek her şeyden üstün görmek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 62 (%6,35) defa kullanıldığı görölmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 4 (%3,73) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Vatanseverlik değerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki yer verilme oranının en çok satılan 6 çocuk kitabındaki yer verilme oranına göre daha fazla olduğu görölmüştür. Bu değer Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok satılan çocuk kitaplarına göre daha fazla vurgulanmıştır.

4. 7. 20. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular

Yardımseverlik değeri incelenen eserlerde; insanlara yardım ederek onların ihtiyaçlarını karşılamak, zor durumdakilere yardım etmek, hayvanlara yardım etmek ve bunları yaparken kimsenin gururunu incitmeden yapmak şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu değerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 50 (%5,12) defa kullanıldığı görölmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise 13 (%12,14) defa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yardımseverlik değerinin en çok satılan 6 çocuk kitabındaki yer verilme oranının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerdeki yer alma oranına göre çok daha fazla olduğu görölmüştür. Yardımseverlik değeri en çok satılan 6 çocuk kitabında en fazla vurgulanan değerlerden biri iken; Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde çok daha az olarak vurgulandığı görölmüştür.

5. TARTIŞMA

Günümüzde değerler eğitimine olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Artan şiddet olayları ve medyada görülen bireysel ve toplumsal barışa uygun olmayan haberler bunu gerekli kılmaktadır. Türkçe dersi değerler eğitiminde kullanılabilecek en önemli derslerden biridir. Yenilenen Türkçe Öğretim Programı'nda değerler eğitimine artık açık bir şekilde yer verilmektedir. Türkçe dersinde kullanılan edebi metinler ve çocuklar için yazılan okuma kitapları değerler eğitiminde başvurulacak en önemli kaynaklardandır. Bu çalışmada ilköğretim 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler tek tek okunarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında belirlenen 20 değere göre incelenmiştir. Değer ifade eden cümleler işaretlenerek tablolar oluşturulmuştur. Hangi değerlerin hangi metinlerde, hangi sıklıkla geçtiği sınıf sınıf tablollaştırılarak belirgin hale getirilmiştir. Daha sonra sınıflar için tek tek oluşturulan tablolar bir bütün oluşturması için birleştirilerek tek bir tabloya dönüştürülmüştür. Ayrıca Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satılan 6 çocuk kitabı da okunup taranarak içerdiği değerlere göre tablollaştırılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerden hareketle, 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplamda değerlerin 976 kez kullanıldığı sonucuna varılmıştır. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerlerin 191, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde 244, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde 240 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ise değerlerin 301 kez geçtiği sonucuna varılmıştır. Yani değerlerin sınıf seviyelerine göre dağılımlarında belirli bir plan ve programa uyulmadığı ortaya çıkmıştır. Kâhya (2018), tarafından yapılan çalışma ile Türkçe ders kitaplarının metinleri ve etkinlikleri değerlere göre incelenmiş ve o çalışmada da değerlerin sınıf seviyelerine ve temalara uygun bir şekilde dağılım yapmadığı sonucuna varılmıştır. Bazı sınıflarda tespit edilen değerlerin sayısı fazla iken bazı sınıflardaki değerlerin sayısının az olduğu sonucuna varılmıştır. Kâhya (2018) tarafından varılan sonuçlar ile araştırmamızda elde edilen sonuçların arasında bu yönden benzerlikler olduğu görülmüştür.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sevgi değerinin en çok vurgulanan değer olduğu belirlenmiştir. 128 metinde sevgi değeri 135 (%13,83) kez kullanılarak en çok kullanılan değer olduğu görülmüştür. En çok satılan 6 çocuk kitabındaki değerler sıralamasında da aynı şekilde sevgi değeri en çok kullanılan değer olmuştur. En çok satılan 6 çocuk kitabında toplamda 18 (%16,82) kez sevgi değerine vurgu yapılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sevgi değerini duyarlılık değeri takip etmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde duyarlılık değerinin 102 (%10,45) kez kullanıldığı belirlenmiştir. En çok satılan çocuk kitaplarında ise sevgi değerini yardımseverlik değeri

takip etmiştir. Belirlenen 6 çocuk kitabında yardımseverlik değerinin 13 (%12,14) kez vurgulandığı gözlemlenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerde en çok ele alınan değer sıralamasında duyarlılık değerini saygı değeri takip etmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde saygı değerinin 91 (%9,32) defa kullanıldığı belirlenmiştir. En çok satılan 6 çocuk kitabında ise sevgi ve yardımseverlik değerlerinden sonra saygı 9 (%8,41) ve misafirperverlik 9 (%8,41) değerlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sevgi, duyarlılık ve saygı değerlerini estetik değeri takip etmiştir. Estetik değeri Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 89 (%9,11) kez kullanılarak en fazla vurgulanan 4. değer olmuştur. Belirlenen 6 çocuk kitabında dayanışma 8 (%7,47) ve özgürlük 8 (%7,47) değerlerinin en fazla vurgulanan değerler sıralamasında 4. sırada yer aldığı görülmüştür. Ders kitaplarındaki metinlerde en fazla kullanılan değerler sıralamasında vatanseverlik değeri 62 (%6,35) kez ele alınarak en çok kullanılan 5. değer olmuştur. Çocuk kitaplarında ise en fazla kullanılan değerlerde 5. sırada sorumluluk değerinin olduğu görülmüştür. Sorumluluk değerinin 5 (%5,60) defa kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hoşgörü değeri 58 (%5,94) kez kullanılarak en çok ele alınan 6. değer olmuştur. Çocuk kitaplarında ise en çok kullanılan 6. değer in çalışkanlık değeri olduğu görülmüştür. Çalışkanlık değerinin çocuk kitaplarda 5 (%4,67) defa vurgulandığı görülmüştür. Ders kitaplarındaki metinlerde en az vurgulanan değerlerin barış 13 (%1,33), adil olma 14 (%1,43) ve temizlik 14 (%1,43) değerleri oldukları belirlenmiştir. En çok satılan 6 çocuk kitaplarında ise en az vurgulanan değerlerin adil olma 1 (%0,93), bağımsızlık 1 (%0,93) ve barış 1 (%0,93) değerlerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Kantar (2014), yaptığı araştırmada MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser serisinde bulunan 20 adet eserde en çok bulunan değerleri incelemiştir. Belirlenen bu 20 kitapta en çok yer verilen değer in yardımseverlik değeri olduğunu tespit etmiştir. Yardımseverlik değerini daha sonra sırası ile sevgi, aileye önem vermek ve çalışkanlık değerlerinin takip ettiğini belirlemiştir. Bu eserlerde en az bulunan değerlerin ise sırası ile vatanseverlik, hoşgörü ve bağımsızlık değerleri olduğunu tespit etmiştir. Kantar (2014) tarafından elde edilen en çok yer verilen değerler sıralaması ile bu çalışmada elde edilen değer sıralamaların belirli alanlarda benzerlik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Konu ile alakalı diğer bir çalışma yapan Çalışkan (2016), MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser serisinde bulunan 30 adet eserde en çok bulunan değerleri incelemiştir. Belirlenen bu 30 kitapta en çok yer verilen değerlerin arkadaşlık ve aileye önem vermek değerlerinin olduğunu tespit etmiştir. Tespit edilen sonuçların bu araştırmada elde edilen sonuçlarla arasında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Deniz ve Karagöl (2018) yaptıkları çalışma ile 2017-2018 eğitim ve öğretim yılındaki Türkçe ders kitaplarını incelemiştir. İnceledikleri ders ve etkinlik kitaplarındaki

değerlerin dağılımında bir denge olmadığını görmüşlerdir. Ders kitaplarında bazı değerler daha çok yer bulurken bazı değerlerin ise kitaplarda çok az bulunduğu hatta hiç bulunmadığı sonucuna varmışlardır. Örneğin Türkçe 5. sınıf ders kitabının değer özellikleri açısından diğer Türkçe ders kitaplarına göre daha fazla değer içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Deniz ve Karagöl'ün (2018) vardığı sonuçlar ile bu araştırmada elde edilen sonuçların belirli alanlarda benzediği, belirli alanlarda ise farklılıklar arz ettiği sonucuna varılmıştır.

Sayısal verilerden elde edilen sonuçlara göre; yapılan bu çalışmayla ilköğretim Türkçe 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sınıflara ve temalara göre içerdiği değerlerin farklı olduğu belirlenmiştir. Bu konu ile alakalı yapılan diğer araştırmalarda da elde edilen sonuçlara yakın neticelerin ortaya çıktığı görülmüştür (Karagöz, 2009; Somuncu, 2008; Şen, 2008). Bu kitaplardaki metinlerde değerlerin kullanım sıklığının ve çeşitliliğinin sınıflara ve temalara göre farklılık arz ettiği ortaya çıkmıştır. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde değerlerin dağılımında belirli bir dengenin olmadığı belirlenmiştir. Yani bu kitaplardaki metinlerin içerdikleri değerlerin eşit ve dengeli bir şekilde olmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bazı değerler metinlerde ya hiç bulunmamaktadır ya da çok az bulunmaktadır. Aynı şekilde çocuklar için satın alınan okuma kitaplarında da bazı değerlerin çok vurgulandığı gözlemlenirken bazı değerlere ise kitaplarda hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlerin kullanım sıklığının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve en çok satılan çocuk kitaplarında farklılık arz ettiği tespit edilmiştir. Yani Türkçe ders kitaplarında en fazla kullanılan değerler sıralaması ile Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarındaki değerler sıralamasının farklı olduğu görülmüştür. Öğrenciler için satın alınan çocuk kitaplarındaki değerlerin sayılarının az olduğu görülmüştür. En çok satılan çocuk kitaplarındaki değer sayılarının ve çeşitliklerinin de az olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaya benzer çalışmaların olmamasının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

Bu çalışmada Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satın alınan 6 çocuk kitabı ve Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan 5-8. sınıflardaki Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin içerdiği değerler incelenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki 128 metinde değerlerin toplam 976 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu değerler arasında “sevgi” değeri metinlerde 135 kez kullanılmıştır. Bu da “sevgi” değerini en çok kullanılan değer yapmıştır. Ders kitaplarındaki metinlerde “sevgi” değerinden sonra en çok kullanılan değer “duyarlılık” değeridir. “Duyarlılık” değeri metinlerde 102 defa geçmektedir. “Saygı” değeri ders kitaplarındaki metinlerde 91 kez kullanılmasıyla üçüncü en çok kullanılan değer olmuştur. Saygı değerini daha sonra kullanım sıklığına göre sırasıyla “estetik” (89), “vatanseverlik” (62), “hoşgörü” (58), “dayanışma” (56), “çalışkanlık” (53), “yardımseverlik” (50), “bilimsellik” (47), “özgürlük” (38), “bağımsızlık” (37), “sorumluluk” (36), “sağlığa önem verme” (31), “aileye önem verme” (21), “misafirperverlik” (18), “dürüstlük” (15), “adil olma” (14), “temizlik” (14) ve “barış” (13) değerleri takip etmektedir.

Trabzon ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında en çok satın alınan 6 çocuk kitabında değerlerin toplamda 107 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Belirlenen bu 6 çocuk kitabında en fazla ön plana çıkan değer “sevgi” değeri olduğu anlaşılmıştır. “Sevgi” değerinin hemen hemen bütün kitaplarda kullanıldığı görülmüştür. “Sevgi” değerinin en çok satılan 6 çocuk kitabında toplamda 18 defa kullanıldığı sonucu elde edilmiştir. Sevgi değerini daha sonra kullanım sıklığına göre “yardımseverlik” (13), “saygı” (9), “misafirperverlik” (9), “dayanışma” (8), “özgürlük” (8), “sorumluluk” (6), “çalışkanlık” (5), “sağlığa önem verme” (4), “estetik” (4), “vatanseverlik” (4), “hoşgörü” (4), “aileye önem vermek” (3), “dürüstlük” (3), “duyarlılık” (2), “temizlik” (2), “bilimsellik” (2), “barış” (1), “adil olmak” (1), “bağımsızlık” (1) değerleri takip etmektedir. İncelenen 6 çocuk kitabında değerlerin yer verilmediği herhangi bir çocuk kitabına rastlanılmamıştır.

İncelenen Türkçe ders kitaplarının metinleri ile Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarında “sevgi” değerinin iki alanda da en fazla yer alan değer olduğu belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarında “sevgi” değerinden sonra “duyarlılık” değeri en fazla kullanılırken en çok satılan çocuk kitaplarında “sevgi” değerinden sonra “yardımseverlik” ve “misafirperverlik” değerlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. “Saygı” değeri iki alandaki metinlerde de en fazla yer verilen 3. değer olmuştur. Türkçe ders kitaplarında “estetik”

değeri en çok kullanılan 4. değer iken en çok satılan çocuk kitaplarında en fazla kullanılan 4. değer “dayanışma” ve “özgürlük” değerleri olmuştur. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde en az yer verilen değerler “barış”, “temizlik” ve “adil olma” değerleri iken en çok satılan çocuk kitaplarında “adil olma”, “bağımsızlık” ve “barış” değerleri olmuştur. Yani “barış” ve “adil olma” değerleri hem Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hem de en çok satılan çocuk kitaplarında en az yer verilen değerler olmuştur. Ayrıca incelenen eserlerde değerlerin eserlere dağılımında da bir eşitlik ve düzen bulunmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve Trabzon ilinde en çok satılan çocuk kitaplarında değerler aktarımının olduğu ancak eserlerde değerlerin kullanım sıklığının ve değerlerin eserlere dağılım çeşitliliğinin dengeli olmadığı sonucuna varılmıştır.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Türkçe dersinin genel amaçlarının kazandırılmasında ve temel becerilerin kavratılmasında en önemli kaynak olan ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde titiz davranılmalıdır. Öğrencilere okutulacak ders kitaplarındaki metinler değerler açısından zengin ve nitelikli olmalıdır.
2. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde değerlerin temalara ve metinlere eşit bir şekilde dağıtılması sağlanmalıdır.
3. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ve METK ‘de öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerleri içeren eserler öğretmenler ve veliler tarafından öğrencilere tavsiye edilmelidir.
4. Öğretmenler ve aileler, çocukların değerleri günlük hayatlarıyla ilişkilendirerek günlük yaşamlarında kullanmalarına yardımcı olmalıdırlar.
5. Türkçe öğretmenleri, çocuklara değerlerin aktarımında çok titiz davranmalı ve değerlerin hayata uygulanışı ile ilgili çocuklara örnek olmalıdır. Türkçe öğretmenleriyle birlikte bütün öğretmenler değerlerin aktarımında özverili olmalıdır.
6. Değerlerin kazandırılmasında okul ve aile birlikte hareket etmelidir. Okulda ve ailede çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Çocuklara önerilecek kitaplar onların değer kazanacağı kitaplar olmalıdır.
7. Çocuk edebiyatı yazarları çocuklar için değer kazandırmayı amaçlayan eserler yazmalıdır. Bu kitaplarda çocukların seveceği ve değerleriyle ön plana çıkmış kahramanlar oluşturulmalıdır. Yayınevleri bu tür eserlerin basımına daha çok öncelik vermelidirler.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Ülke genelinde en çok satılan çocuk kitapları türlerine ayrılarak çocukların en çok satın aldığı kitap türlerinde bulunan değerler ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
2. Ders kitaplarına konulacak okuma metinleri seçilirken değerler eğitimi ile ilgili kriterlerin olup olmadığı, eğer böyle bir değerlendirme varsa hangi değerlerin dikkate alındığı ile ilgili araştırma yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aktaş, E. ve Bora, B. (Ed.). (2018). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değer eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Aral, D. (2008). *Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Atalay, D. (2013). *2012-2013 Öğretim yılı ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi ve duygular temalarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Isparta: Siyasal Kitabevi.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aydın, M. (2010). *Bilgi sosyolojisi* (2. baskı). İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış*, 7(19), 39-45.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aytan, T., Kaygana, M. ve Yapıcı, Ş. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki değerler eğitimi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(7), 657-669.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Balat-Uyanık, G. ve Balaban-Dağal, A. (2009). *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri* (2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batur, Z. ve Ceylan, S. (Ed.). (2018). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

- Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Behrengi, S. (2018). *Küçük kara balık* (20. baskı). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008, Mayıs). *Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi*. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Bolay, H. Süleyman (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Cihan, N. (2010). *Türkçe öğretimi amaçlarının değerler aktarımı bağlamında değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışkan, A. (2016). *İlköğretim 100 temel eser içerisinde yer alan dünya edebiyatına ait eserlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çubukçu, İ. (2018). *Sade dondurma*. Ankara: Çilek Yayınları.
- Demircioğlu, G. ve Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirer, N. (Ed.). (2018). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Demirhan-İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 1(2018), 244-255.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insanî değerler eğitimi verilmesi ve ahlâki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B. ve Ulusoy, K. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, B., Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Dökmen, Ü. (2004). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Duman, A. (2002). MEB ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabı üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor*, 7(56), 148-152.
- Duran, S. (2006). *Türkçe derslerinde resimlerin kullanımı ve öğrencilerin metinleri anlamalarına etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Durukan, E. (2008). İlköğretim ikinci kademe (2005) Türkçe dersi öğretim programında genel amaçlar-hedef/kazanımlar ilişkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 149-158.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erdem, İ. (Ed.). (2018). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Fichter, H., J. (2011). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Girmen, P. (2013). Türkçe eğitiminde atasözleri ve değer eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 117-142.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. R. Kaymakcan, vd., (Ed.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 371-396). İstanbul: DEM Yayınları.
- Kâhya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

- Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? R. Kaymakcan, vd., (Ed.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 313–322). İstanbul: DEM Yayınları.
- Kantar, Ş. (2014). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde 100 temel eser yoluyla değerler eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi (Muğla ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Türkish Studies Dergisi*, 6(1), 1398-1412.
- Koç, M. (2013). *8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005a). *Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6-8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *18. Millî eğitim şûrası kararları*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Temel Kanunu (1973). *T.C. Resmî gazete*. Yayımlı Tarihi: 24 Haziran 1973. Sayısı: 14574. Numarası: 1739.
- Oğuzkan, A. F. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. (3. baskı). Ankara: Gül Yayınevi.

- Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 28-32.
- Orakçı, M. (2018). *Levent Çanakkale'de*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Orakçı, M. (2018). *Kanuni'yle bir gün*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Özbay, M. (2008). *Türkçe özel öğretim yöntemleri 1*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010). *Türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-240.
- Özlem, D. (2002). *Kavramlar ve tarihleri I*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öztürk-Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Sallabaş, M. E. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(8), 59-68.
- Silah, M. (2005). *Sosyal psikoloji davranış bilimi* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444-453.
- Somuncu, S. (2008). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmiş olduğu değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-780.
- Tarhan, N. (2012). *Güzel insan modeli* (3. baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tekşan, K. (2012). Türkçe dersi değerler eğitiminde Kutadgu Bilig'in kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(3), 1-17.
- Tezcan, M. (1987). *Kültür ve kişilik*. Ankara: Olguç Matbaası.
- Tumanov, V. (2018). *Haritada kaybolmak*. Ankara: Günışığı Kitaplığı.

- Turan, L. ve Yılar, Ö. (Ed.). (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, H. Z. (2001). *Eğitim felsefesi* (2. baskı). İstanbul: Ülken Yayınları.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi, eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Memduhoğlu, H. B. (Ed.). (2015). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Zarifoğlu, C. (2016). *Yürekdede ile padişah*. İstanbul: Beyan Yayınları.

8. EKLER

Ek 1. Trabzon İlinde En Çok Satılan Çocuk Kitapları Listesi

2018-2019 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA TRABZON İLİNDE EN ÇOK SATILAN ÇOCUK KİTAPLARI LİSTESİ

KİTAPIN ADI	SATIŞ ADETİ
1) ..Levent.....Çanakale'de.....	2.100
2) ..Sade...Dondurma (Deyimlerle...öyküler)	2.050
3) ..Küçük...Kara...Balık.....	1.990
4) ..Kanunıyla...Bir...Gün.....	1.900
5) ..Ha...Gayret.....Başaracaksınız.....	1.800
6) ..Profesör...İyon...İle...Fen(Elektriksiz Prens	1.800
7) ..Heidi.....	1.700
8) ..Anadolu...Yigitleri...(Seyit...Onbası)	1.640
9) ..Mutluluğun...Formülü.....	1.350
10) ..Kuşların...Dili.....	1.300
11) ..A...dından...Belli...Kuşlar...Köyü	1.400
12) ..Hilal...Uğruna.....	1.290
13) ..Çorap...Kral.....	1.250
14) ..Endişe...Ağacı.....	1.200
15) ..Yürekdede...ile...Padisah.....	1.100
16) ..Haritada...Kaybolmak.....	1.100
17) ..Osmanlı...Süper...Beyinleri...	1.000
18) ..Yeryüzünün...Kalbi.....	1.000
19) ..Dört...Kardeşiler.....	1.000
20) ..Martıya...Ulanmayı...Öğreten...Kedi	900..
21) ..iki...Dichem...Bir...Çekirdek	800
22) ..Kumrular Mahallesi Gözcüleri	750
23) ..Eşekli...Kütüphaneci	750

Ek 1'in devamı

**2018-2019 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA TRABZON İLİNDE EN ÇOK
SATILAN ÇOCUK KİTAPLARI LİSTESİ**

KİTABIN ADI	SATIŞ ADETİ
1) .. Küçük Prens	300
2) .. Sade Dondurma	100
3) .. Heidi	100
4) .. Küçük Kara Balık	100
5) .. Haritada Kaybolmak	95
6) .. Bunun Adı Fındık	95
7) .. Yürek Dede ile Padisah	95
8) .. Sadako	90
9) .. Kraliçeyi Kurtarmak	80
10) .. Göl Çocukları	80
11) .. Martiya Ummanı Öğreten Kedi	80
12) .. Seyit Onbası	80
13) .. Jankılı Kayalar	75
14) .. Bir Küçük Osmanlık Vardı	70
15) .. Dört Kardeşler	65
16) .. Charlie'nin Çikolata Fabrikası	60
17) .. Uçan Sınıf	50
18) .. Masal Masal İçinde	50
19) .. Patia Sardunya	50
20) .. Momo	50

DERYA
KİTAP EVI KİRTASİYE
SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Uzun Sokak No: 59 - TRABZON
Tel: +90 462 325 85 90 Fax: 321 03 94
Kdiz. V.D. 293 004/5183 Tic. Sicil: 9486
www.deryakitapevi.com

Ek 1'in devamı

**2018-2019 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA TRABZON İLİNDE EN ÇOK
SATILAN ÇOCUK KİTAPLARI LİSTESİ**

KİTABIN ADI	SATIŞ ADETİ
1) Levent Çanakalede	850
2) Gorap Kral	470
3) Hilal Uğruna	430
4) Adından Belli Kuşlar Köyü	380
5) Yürekli ile Padişah	790
6) Endişe Ağacı	510
7) Geri Dönüşüm Holdingi	430
8) Osmanlı Süper Beyinleri	330
9) Martıya Uzman Öğreten Kedi	410
10) Yeryüzünün Kalbi	340
11) Haritada Kaybolmak	970
12) Dört Kardeşiler	390
13) İki Dışem Bir Gekirdek	380
14) Eşekli Kütüphaneci	260
15) Kumcular Mahallesi Özgüteleri	280
16) Kuşların Dili	620
17) Kanunıyla Bir Gün	840
18) Sade Dondurma	620
19) Anadolu Yiğitleri	330
20) Küçük Kahramanlar	380

Ek 1'in devamı

**2018-2019 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA TRABZON İLİNDE EN ÇOK
SATILAN ÇOCUK KİTAPLARI LİSTESİ**

KİTABIN ADI	SATIŞ ADETI
1) Küçük Prenses	600
2) Harry Potter 1. Kitap	300
3) Sırdarlık Serisi	100
4) Martı	110
5) Küçük Kara Balık	200
6) Sadako	90
7) Kraliçeyi Kurtarmak	90
8) Canavar Peşinde	25
9) Haritada Kaybolmak	80
10) Yürekdede ile Padisah	35
11) Martıya Umanayı Öğreten Kedi	50
12) Heidi	80
13) Göl Çocukları	90
14) Charlie'nin Çikolata Fabrikası	35
15) Ben Bir Gürgen Dalıyım	50
16) Olmayan Ülke	40
17)
18)
19)
20)

ra Kitabevi

İbrahim Diler
uzun sokak saray çarşısı no. 60
tel.: (0462) 326 49 71 Trabzon
fax: (0462) 321 19 67
t.c. kimlik no.: 393 882 537 08

Ek 1'in devamı

**2018-2019 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA TRABZON İLİNDE EN ÇOK
SATILAN ÇOCUK KİTAPLARI LİSTESİ**

KİTABIN ADI	SATIŞ ADETİ
1) Yürekdede ile Padişah.....	198
2) Haritada Kaybolmak.....	173
3) Hilal Uğruna.....	100
4) Çorap Kral.....	97
5) Adından Belli Kuşlar Köyü.....	92
6) Osmanlı Süper Beyinleri.....	85
7) Dört Kardeşiler.....	85
8) Martıya Uumayı Öğreten Kedi.....	79
9) Endişe Ağacı.....	76
10) Yeryüzünün Kalbi.....	53
11) Eşekli Kütüphanesi.....	40
12) Kumcular Mahallesi Gözcüleri.....	32
13) Geri Dönüşüm Haldingi.....	23
14) İki Dirhem Bir Çehirdir.....	20
15)
16)
17)
18)
19)
20)

BEŞİKÇİ
BAHARAT GIDA KİTAP KİRTASIYE.....
MATBAACILIK İNŞ. TUB. TİC. LTD. ŞTİ.
Baharat : Bedestan Caddesi No:25 TRABZON
Kitap Yav. Dağ Uzun Sokak İnci Sitesi No:7
Tel: Baharat: 322 31 25 Hıs. Yay. Dağ: 321 67 30
Hızırbey Vergi Dairesi 168 006 8021

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Hasan ÖZCAN; 1985 yılında Gümüşhane'nin Torul ilçesinde doğdu. İlköğrenimini ve orta öğrenimini Torul ve Gümüşhane'de tamamladı. 2004-2008 yılları arasında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi'nde Türkçe öğretmenliği bölümünde lisans eğitimini tamamladı. 2015 yılında KTÜ Türkçe Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimine başladı. 2008 yılından itibaren Türkçe öğretmeni olarak çeşitli okullarda görev yapmaktadır. Yabancı dili İngilizcedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-Posta : hasanozcan2961@gmail.com

Telefon : 0537 861 57 12